

ГОДИШЕН ИЗВЕШТАЈ ЗА СЕКТОРОТ НА МСП ЗА 2015 ГОДИНА

**АГЕНЦИЈА ЗА ПОДДРШКА НА ПРЕТПРИЕМНИШТВОТО НА
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА**

Октомври 2016

Авторските права на овој извештај ги задржува Агенцијата за поддршка на претприемништвото на Р.М

Барањата за користење на овој документ во целост или на делови од истиот се доставуваат до Агенцијата за поддршка на претприемништвото на Р.М – Архива.

Содржина

Листа на табели и графикони	3
Кратенки	5
1.Макроекономска состојба	14
1.3 Бруто додадена вредност по основни цени	20
2. Правна рамка	21
2.1 Отворање на бизнис.....	21
2.2. Едношалтерски систем за регистрација.....	22
2.3 Класификација на претпријатијата	28
3. Претпријатија во Република Македонија- големина и структура.....	30
3.1 Претпријатијата во Република Македонија	30
3.2 Активни претпријатија по сектори	31
4.МСП и надворешната трговија.....	37
4.1 Извоз од Република Македонија	39
4.2 Увоз во Република Македонија	43
5. МСП и вработувањето	47
5.1 Вработување во Република Македонија	47
5.2 Самовработување	49
5.3 Вработување по сектори на економска активност	51
5.4 Вработување според видот на сопственост на претпријатијата	52
5.5 Невработеност во Република Македонија	54
6. Финансиска состојба и финансирање на МСП	57
6.1 Добивка (профит) и загуба на претпријатијата	57
7. Даночна политика	59
8. Бизнис демографија и бизнис динамика	65
8.1 Активни претпријатија по општини.....	65
8.2 Занаетчии	68
8.3 Трговец поединец	70
9. МСП Иновации истражување и развој.....	71
10.Профитабилност, инвестиции и финансии.....	78
Користена литература	84

Листа на табели и графикони

Табела 1-1 Основни макроекономски показатели	16
Табела 1-2 Бруто вредност на производството по тековни цени и по сектори	19
Табела 1-3 Бруто додадената вредност по сектори	20
Табела 2-1 Трошоци поврзани со регистрација на претпријатија	27
Табела 2-2. Класификација на претпријатијата	29
Табела 3-1 Број регистрирани субјекти	31
Табела 3-2 Број на активни претпријатија по сектори во 2014 година.	31
Графикон 3-1 Процентуално учество на активните претпријатија во 2014 година.	35
Графикон 3-2 Број на ново регистрирани претпријатија од 2006-2015	36
Табела 3-3 Број на ново регистрирани претпријатија преку едно-шалтерскиот систем (2011 - 2015)	36
Табела 4-1 Земји во кои македонските претпријатија извезуваат	40
Графикон 4-1 10 најголеми земји во кои македонските претпријатија извезуваат	44
Табела 4-2 Увоз во Република Македонија	45
Графикон 4-2 10 најголеми земји од кои македонските претпријатија увезуваат	47
Графикон 4-3 Покриеност на увозот со извоз 2005-2015 изразена во %	48
Графикон 5-1 Процентуална распределба на вработените по претпријатија во 2014	50
Табела 5-1 Број на вработени по сектори на економска активност во 2015	52
Табела 5-2 Број на вработени во претпријатија според вид на сопственост во 2015 година	54
Графикон 5-3 Вработени во МСП според видот на сопственост на претпријатијата во 2015	55

Графикон 5-4 Број на невработени лица по пол во Република Македонија	56
Табела 5-3 Стапка на невработеност според степенот на образование	57
Табела 6-1 Добивката и загубата остварена кај претпријатијата	59
Графикон 6-1 Процентуална добивка кај претпријатијата	60
Табела 7-1 Даночни стапки	64
Табела 8-1 Активни деловни субјекти по големина, по општини и состојба за 2015 година	67
Табела 8-2 Број на занаетчи во 2015 година по општини	70
Графикон 10-1 Странски директни инвестиции по години во милиони евра	81
Графикон 10-2 Процентуална распределба на СДИ	82

Кратенки

АВРМ - Агенција за вработување на Република Македонија

АППРМ – Агенција за поддршка на претприемништвото во Република Македонија

АСИПИ -Агенција за странски инвестиции и промоција на извозот

АСО - Агенција за супервизија на осигурување

БПП - Бруто полисирана премија

БДП - Бруто домашен производ

ДЗС - Државен завод за статистика

ДДВ - Данок на додадена вредност

ЕБОР - Европска банка за обнова и развој

ЕАГФ - Европски земјоделски гарантен фонд

ЕИБ - Европска инвестициска банка

ЕК- Европска комисија

ЕУ - Европска унија

ИКТ- Информатичко – комуникациска технологија

ИПА - Инструмент за претпристапна помош

ИПАРД - Инструмент за претпристапна помош за рурален развој

ЈИЕ - Југоисточна Европа

МБПР - Македонска банка за поддршка на развојот

МЗШВ - Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство

МИОА - Министерство за информатичко општество и администрација

ММФ - Меѓународен монетарен фонд

МОН - Министерство за образование и наука

МСП - Мали и средни претпријатија

МТСП Министерство за труд и социјална политика

НБРМ - Народна банка на Република Македонија

НКД - Национална класификација на дејности

ПЕП - Претпристапна економска програма

СДИ - Странски директни инвестиции

ССА - Спогодба за стабилизација и асоцијација

ТИРЗ - Технолошко индустриски развојни зони

Предговор

Поради големиот процент на застапеност на МСП во целокупниот број на претпријатија во Европската Унија (9 од 10 можни претпријатија во ЕУ) секторот на МСП придонесе диспропорционално за зголемување на невработеноста од 2008 до 2013-та година но и следственото нејзино намалување при крајот на 2013 година, и почетокот на 2014-та година, поради целокупните внатрешни и надворешни реформи во економијата со цел успешно излегување од економската криза и намалување на нејзините негативни последици. Внатре пак во групата на МСП во ЕУ, микро-претпријатијата имаа несразмерно голем удел во зголемувањето на невработеноста во МСП од 2008 до 2013-та, според Годишниот Извештај за Европските Мали и Средни Претпријатија 2014/2015.

И во 2015-та година малите и средни претпријатија остануваат 'рбет на економијата во рамките на ЕУ при што во последните 5 години, МСП креираа голем дел од новите работни места и се одговорни за 2/3 од вработеноста во приватниот сектор на ЕУ. Европската Комисија ги смета МСП и претприемништвото како клуч за обезбедувањето на економски раст, иновации, создавање на работни места и социјална интеграција при ЕУ. Во претходно споменатиот извештај, истите претставуваат 99% од сите бизниси во Европска Унија. Европската Комисија во Годишниот Извештај за Европските МСП за 2014/15 година проектира дека позитивниот развој на настаните за МСП при ЕУ28 ќе добие моментум во 2015-та и 2016-та година со годишен очекуван раст од 3.3% и 3.7% за додадената вредност од МСП во ЕУ28. Годишниот пораст на стапката на вработеност во МСП во ЕУ28 е проектиран на 0.8% односно 0.9%, додека стапката на зголемување на бројот на МСП е проектирана на 0.5% и 0.7%.

Во Македонија, според минатогодишниот извештај на Опсерваторијата за МСП, бројките одразуваат слична состојба со застапеност на МСП во однос на сите претпријатија како и во рамките на ЕУ.

Во однос на постоењето и работењето на Опсерваторијата за МСП при Агенцијата за Поддршка на Претприемништво на Република Македонија и нејзините годишни извештаи за секторот на МСП важно е да се истакне дека нејзина цел е создавањето на одржлив механизам за континуирано следење, анализа и подготовка на политики кои се во интерес на приватниот сектор во Р.М. За таа цел, годишните извештаи во голема мера им помагаат на креаторите на политиките во државата, особено на луѓето кои работат во Министерствата, поточно во секторот за развој на МСП и сл. Овие извештаи се од

есенцијално значење при изработката на најразлични анализи, трудови и извештаи од страна на голем број институции, организации и проекти.

При изработката на овие извештаи, Опсерваторијата преку ex post анализа се фокусира на учинокот на досегашните спроведени политики преку нејзиниот горенаведен механизам за следење, анализа и подготовка на истите, користејќи ја методологијата по урнек на Европската опсерваторија за МСП од Холандија која пак изработува извештаи за претпријатијата од ЕУ. Иако како главен извор на информации на Опсерваторијата се користи базата на податоци на Централниот регистар на Република Македонија, истата користи информации и од Државниот Завод за Статистика, Фондот за ПИОМ, Министерство за економија, Министерство за финансии, банкарскиот сектор и голем број други релевантни институции кои со своите информации придонесуваат за целокупната изработка на овој извештај.

Со почит,

Тимот за изработка на извештајот за мали и средни претпријатија

Хронологија

Година	Основни фактори кои што влијаат на бизнис опкружувањето и претприемништвото
1991	Независност. Македонија објави независност од Југославија и се одвои од истата, единствена република која го стори тоа по мирен пат
1992	Економска криза. Инфлација 1 780 %
1993	- Членство во ООН - Формирана нова Влада, со учество на албанска партија - Пад во економијата
1994	- Попис на населението - Започнување на процесот на приватизација - Воведување на Програмата на ММФ за подобрување на макроекономската стабилност
1995	- Трговско ембарго од Грција - Санкции од ООН
1996	Донесен е Закон за трговски друштва
1997	Девалвација на денарот
1998	- Донесен Закон за занаетчиство - Стратегија за привлекување СДИ - Развој на финансискиот пазар - Раст на реален БДП од 3.4% - Извозот за прв пат од стекнувањето независност го надминува увозот, а странските инвестиции го надминаа износот на сите досегашни СДИ
1999	- Кризата во Косово предизвика прелевање на 360 000 жители од Косово - Пораст на тензии - Донесен е Закон за банки и хартии од вредност

2000	▪ Донесен е Закон за додадена вредност ▪ Раст на реалниот БДП од 4.6%, со што се заокружи годишната континуирана економска експанзија ▪ Царинското законодавство стапува на сила со што се обезбедува усогласување со стандардите на Европската унија
2001	▪ Безбедноста криза во државата. Конфликтот се иницирање во селото Танушевци на 18 Февруари ▪ Потпишувањето на Охридскиот рамковен договор и Спогодбата за демилитаризација ▪ Потпишување на Спогодбата за стабилизација и асоцијација ▪ Годишен пораст на БДП од -4.5%
2002	▪ Попис на населението ▪ Парламентарни избори ▪ Измени на Законот за трговски друштва. Измените се однесуваа на процесот на регистрација на претпријатијата и измена на дефиницијата за правата И обврските на управителите И акционерите. ▪ Парламентот ја усвои “Е-Декларацијата” - заложба на Владата за забрзување на електронската трговија ▪ Владата ја донесува националната стратегија за МСП ▪ Донесен е Закон за банки за микрофинансирање ▪ Годишен пораст на БДП од 0.9%
2003	▪ Република Македонија станува членка на Европската повелба за мали претпријатија ▪ Република Македонија станува членка на СТО ▪ Усвоен е Закон за Агенција за поддршка на претприемништво ▪ Потпишување на Станд-бс саранжман со ММФ ▪ Намалување на данокот за ДДВ од 19% на 18% ▪ Усвојување на Законот за поттикнување на вработувањето ▪ Усвојување на Законот за државна помош. Поддршка ќе им биде доделена на МСП за договарање на консултантски услуги и обука за подобрување на нивното работење. ▪ Годишен пораст на БДП од 2.8%

2004	▪ Донесен е нов Закон за трговски друштва ▪ Донесен нов Закон за трговија ▪ Донесен нов Закон за вршење на занаетчиска дејност ▪ Склучени неколку билатерални договори за слободна трговија со неколку земји. ▪ Целосна имплементација на Законот за перење пари ▪ Екипирање на финансиската полиција ▪ Преговори за нов аранжман со ММФ ▪ Годишен пораст на БДП од 2.9% ▪ 1 ЕУР = 61.5 МКД
2005	▪ Република Македонија сестекна статус на земја кандидат за членство во ЕУ ▪ Формиране Европскиот информативен кореспондентен центар ▪ Сerealизираше ваучер шемата за давање на консултантски услуги во два пилот региони- Скопје и Струмица ▪ Се формираше форум за МСП ▪ Се усвои правна рамка за формирање на Гарантен фонд ▪ Се направија преговори за нов аранжман со ММФ ▪ БДП порасна за 3,8% ▪ 1 ЕУР=61,5 МКД
2006	▪ Воспоставене едно-шалтерски систем за регистрација на компаниите ▪ Усвоена нова верзија на Стратегијата за МСП ▪ Усвоена е 4 годишна програма за МСП ▪ Намелени се каматните стапки ▪ Намалена е стапката за данок на добивка и персонален данок на 12% (раменданок) ▪ 1 ЕУР=61,2 МКД

2007	▪ РМсерангирашена 4- томестокакоземјареформаторспоредИзвештајотзаделовноработењ е (наСветскатабанка) ▪ РМсерангирашена 84 местовопогледнаборбапротивкорупцијатаспоредорганизацијатазам еѓународнатранспарентност ▪ Намаленаестапкатазаданокнадобивкаиперсоналенданокна 10% (раменданок) ▪ БДПпорасназа 5,1% ▪ 1ЕУР=61,2 МКД
2008	▪ Цената на нафтата во јуни се искачи на рекордно највисоко ниво 133,8 САД долари за еден барел ▪ Најнизок процент на невработеност ▪ Почеток на светска економска криза ▪ БДПпорасназа 4,9% ▪ 1ЕУР=61.27МКД
2009	▪ Глобална финансиска и економска криза ▪ Владата воведе 4 антикризни мерки ▪ Нулта даночна стапка на данок на добивка ▪ Намалена инфлација (просек на трошоци за живеење) ▪ БДП се намали за 0,8% ▪ 1ЕУР = 61.27 МКД
2010	▪ Македонија и официјално излезе од рецесијата ▪ Со владините антикризни мерки Македонија има трет најдобар економски резултат во Европа ▪ Растнакупнитекредитиконприватниотсектор, истовременозголемувањенакупниотдепозитенпотенцијалнабанкит еза 15%. ▪ БДП се зголеми за 2,9%

2011	▪ Во работа е пуштен системот за Електронска регистрација на правни лица; ▪ Индустриското производство регистрира раст од 3,3%; ▪ Намалување на бројот на регистрирани невработени лица за 12,5%; ▪ БДП се зголеми за 2,8%; ▪ 1ЕУР = 61,53 МКД;
2012	▪ Република Македонија е трет топ реформатор во светот, според Извештајот на Светска банка „Дуинг бизнис 2012“ ▪ Намалување на бројот на регистрирани невработени лица за 13,4%; ▪ БДП се намали за 0,4%; ▪ 1ЕУР =61,53 МКД;
2013	▪ Македонија по четврти пат меѓу десетте врвни економии каде се подобрило деловното и регулаторно окружување според “Дуинг бизнис” ▪ Македонската економија забележа значително закрепнување,при реален раст на БДП од 2.9%, ▪ Основан Фонд за иновации и технолошки развој ▪ Индустриското производство забележа раст од 9,5%; ▪ БДП се зголеми за 2,9% ▪ 1ЕУР = 61,58 МКД
2014	▪ Македонија е рангирана на 3-то место од 189 држави за започнување на бизнис според “Дуинг бизнис”. ▪ Воспоставен е електронски систем за регистрација на правни лица. ▪ Индустриска реална стапка на раст 30,5% ▪ БДП се зголеми за 3,5% ▪ 1 ЕУР = 61,62 МКД ▪ 1 УСД = 46,4 МКД

2015	▪ Македонија сеуште котира високо на ранг листата на Дуинг бизнис во извештајот на Светска Банка односно се наоѓа помеѓу првите 5 во Европа и првите 10 во светот. ▪ Измени во законот за платен промет односно воспоставување на европските стандарди за платен промет при што се создава основ за услугите за плаќање да ги вршат и економски субјекти што не се деловни банки. ▪ БДП се зголемува за 3.7% ▪ 1 ЕУР = 61.49 МКД ▪ 1 УСД = 50.64 МКД
-------------	--

1.Макроекономска состојба

Макроекономско опкружување во Република Македонија

Според Фискалната стратегија на Република Македонија (2014-2016), Макроекономската политика на Р.М. е во функција на остварување на стратешки определби кои се поистоветуваат со стратешките определби и начелата на ЕЦБ при Европската Унија односно начелата за долгорочен и одржлив економски раст, задржување на финансиската и макроекономската стабилност, зголемување на конкурентноста на економијата, зголемување на вработеноста и подобрување на целокупниот животен стандард на населението.

Овие цели се остваруваат преку унапредување на деловното окружување, водење на даночна и царинска политика во функција на поддршка на развојот на економските субјекти, поттикнување на инвестициска активност и привлекување на странски директни инвестиции, развој на човечкиот капитал и економската инфраструктура на земјата.

Како и во претходните години, Р.М. продолжува да води економска политика насочена кон постигнување на разумен баланс помеѓу двете стратешки цели на Владата на Република Македонија, кои се однесуваат на одржување на макроекономската стабилност и поттикнување на економската активност преку зголемување на квалитетот на јавните финансии и јакнење на способноста на приватниот сектор за раст и отворање нови работни места.

Прудентната фискална политика подразбира разумни и недисторзивни стапки на буџетски дефицит и зголемување на квалитетот на јавните финансии, пред се преку зголемување на капиталните расходи за подобрување на инфраструктурата, и јакнење на капацитетите на приватниот сектор за раст и отворање нови работни места притоа истовремено водејќи сметка за одржливоста на државниот долг и зачувување на стабилниот курс на денарот.

Додека основната цел на монетарната политика на Р.М. е одржување на стабилноста на цените преку задржување на стабилниот девизен курс на денарот во однос на еврото, во функција на остварување на поволен макроекономски амбиент за долгорочно одржлив економски раст и развој.

Согласно со идентификуваните приоритети клучни области во агендата на структурни реформи се: намалување на невработеноста и унапредување на состојбите на пазарот на труд, континуирано подобрување на деловното окружување, поддршка на иновативноста, претприемништвото и МСП, унапредување на човечкиот капитал, како и зголемена поддршка на извозот.

Економската политика исто така се фокусира на спроведувањето реформи со цел создавање на ефективна и професионална јавна администрација, зајакнување на правната сигурност и спроведувањето на договорите.

И покрај присутните ризици и неизвесноста во текот на годината во услови на натамошни ризици од надворешното окружување, присутни постојано во годините на глобалната криза и посткризното заздравување на глобалната економија, како и понагласени геополитички ризици, и оваа година повторно дојдоа до израз зајакнатите фундаменти на македонската економија засновани на структурните промени, коишто овозможиле одржување солиден економски раст. Следствено на тоа и во 2015 година, македонската економија забележа солидни макроекономски остварувања според годишен извештај на НБРМ за 2015.

Табела 1-1 Основни макроекономски показатели

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
(%)							
Реален сектор							
Реален раст на БДП	-0,4	3,4	2,3	-0,5	2,9	3,6	3,8
Индустрија реална стапка на раст	1,8	6,6	10,2	-6,7	3,7	20,1	1,4
Инфлација (просек на трошоци за живеење)	-0,8	1,6	3,9	3,3	2,8	-0,3	-0,3
Стапка на вработеност (просек)	38,4	38,7	38,9	39,00	40,6	41,2	42,1
Стапка на невработеност (според дефиниција на ИЛО)	32,2	32,0	31,4	31,0	29,0	28,0	26,1
Трговско салдо (% од БДП)	-25,1	-22,5	-24,4	-25,7	-21,4	-20,5	-19
Јавен долг (% од БДП)	26,2	27,2	32,0	38,3	40,5	45,9	46,5
Надворешен сектор Тековни цени во УСА долари							
Бруто домашен производ (мил) номинална	9 423	9 426	10 549	9 929	10 859	11 319	10 059
Бруто домашен производ по жител	4 595	4 586	5 101	4 737	5 228	5 526	4 757
Извоз (милиони)	2 709	3 351	4 478	4 015	4 298	4 964	4 489
Увоз (милиони)	5 043	5 474	7 027	6 522	6 619	7 301	6 400
Трговски биланс (милиони)	-2 364	-2 123	-2 548	-2 507	-2 320	-2 337	-1 910
Странски директни инвестиции (милиони)	201	212	478	143	335	347	217
Работна сила							
Број на невработени	298873	300439	294963	292502	277219	268809	248933
Број на вработени	629901	637855	645855	650554	678838	690188	705991

Според податоците во табелата, може да се заклучи дека македонската економија го задржа солидниот раст, односно, и покрај присутните ризици и неизвесноста со која што се соочи. Во 2015 година БДП се зголеми со 3.8%, за 0.2 п.п. повисок од оствареното зголемување во 2014-та година. Растот пред се' се должи на придонесот на новите компании со странски капитал на страната на извозот, крупните инфраструктурни проекти на јавниот сектор и натамошниот пад на невработеноста со позитивни ефекти врз личната потрошувачка. Во 2015 година е забележан раст кај повеќето економски сектори. Притоа, најголем придонес кон годишниот раст имаа градежништвото, трговијата, транспортот и угостителството, што претежно е во согласност со краткорочните показатели за поместувањата во овие сектори. Поволни поместувања беа забележани и во индустрискиот сектор, каде што е забележан умерен раст на додадената вредност. Во 2015 година, пад на додадената вредност бележат земјоделството, јавната управа и одбрана и секторот „уметност, забава и рекреација“.

Растот во економијата се должи на зголемената домашна побарувачка како и на извозната активност. Додека растот на домашната побарувачка се должи пак на растот на личната побарувачка која се должи на порастот на реалните плати во македонската економија, поволните движења на пазарот на труд, како и зголеменото кредитирање на домаќинствата. Годинава позитивен, но и поумерен придонес кон растот имаше и јавната потрошувачка. Кон растот придонесува и извозниот сектор, односно доброто работење на новите производствени капацитети.

Во врска со инфлацијата како и во поголемиот број на државите од ЕУ, така и во Македонија, беше на многу ниско ниво со забележливи тенденции да премине во негативна вредност, што и се случи во 2015-та година. Имено под влијание на фактори на страната на понудата, и тоа главно ниските цени на горивата на светските пазари, коишто имаа најголемо влијание и врз движењето на инфлацијата во глобални рамки еден период достигна негативна вредност (0,3%). Иако вкупната инфлација во Македонија сепак се движеше во рамките на негативните вредности, просечната базична инфлација беше умерено позитивна со 0.5% што се должи на солидната домашна побарувачка. Додека во рамките на Европската Унија, инфлацијата изнесуваше нешто под 0% за целата 2015-та година.

Според извештајот на НБРМ, глобалниот амбиент на генерално ниски цени на примарните производи, заедно со пониските цени на увезените производи беа главните фактори коишто го условија движењето на домашните потрошувачки цени во 2015 година. Така, во отсуство на поголеми притисоци од домашната побарувачка, надолните поместувања на цените во надворешното окружување доведоа до намалување и на домашните цени, при што како што веќе објаснивме погоре стапката на инфлација беше негативна и изнесуваше -0,3%, исто како и во 2014 година. Анализирајќи според динамиката, потрошувачките цени се задржаа во негативната зона во најголемиот дел од годината, со исклучок на вториот квартал кога е забележан мал раст.

Гледано според главните компоненти во рамки на индексот, намалувањето на потрошувачките цени во целост се објаснува со поместувањата во рамките на енергетската компонента, каде што во текот на 2015 година дојде до продлабочување на падот на домашните цени на нафтените деривати одразувајќи го надолниот тренд на цената на нафтата на светските берзи. Така, цените на енергетската компонента во 2015 година се намалија за 4,1% (придонес од -0,6 п.п. за вкупната инфлација). Наспроти падот на цените

на енергијата, базичната инфлација и цените на храната збирно за целата 2015 година бележат раст, но во отсуство на притисоци од страната на побарувачката и пад на цените на увезените производи наменети за лична потрошувачка, растот беше многу слаб. Домашните цени на прехранбените производи, по падот во 2014 година, во 2015 година се зголемија само за 0,2% (придонес од 0,1 п.п. за вкупната инфлација). Мал раст од 0,5% беше забележан и кај цените на производите во рамки на базичната инфлација (придонес од 0,2 п.п.).

1.2 Бруто вредност на производството според основни цени

Според статистичкиот годишник на државниот завод на статистика на Република Македонија, во делот за Национална економија и финансии Бруто-вредност на производството се дефинира како вредност на произведените стоки и извршените услуги во текот на една година, независно дали тие во целост се продадени или дел од нив се ставени во залихи. Вредноста на производството се состои од три вида на производство: пазарно производство, производство наменето за сопствена финална употреба и непазарно производство. Поради специфичниот карактер на одредени дејности, бруто-вредноста на производството се дефинира на различен начин. Така, на пример, во трговијата, бруто-вредноста на производството претставува разлика помеѓу продажната и набавната вредност на продадената трговска стока, односно бруто-вредноста на производството е еднаква на бруто-маржата во оваа дејност. Кај банкарско-финансиските институции, бруто-вредноста на производството е еднаква на збирот од приходите на банката добиени од вршење на банкарски услуги и пресметаната вредност на импутираните банкарски услуги кои се добиени како разлика помеѓу примените и платените камати. Кај осигурителните друштва, бруто-вредноста на производството е еднаква на вредноста на пресметаните осигурителни услуги што се пресметуваат како разлика помеѓу приходите од премии за осигурување и останатите надоместоци за штети од осигурувањето. Кај производителите на државните услуги и другите непазарни и непрофитни институции, бруто-вредноста на производството се пресметува како збир на меѓуфазната потрошувачка, амортизацијата, средствата на вработените и даноците на производство. Поради целта на нивното постоење, идејствување, производителите на непазарни услуги не остваруваат профит поради што, по дефиниција, нето-деловниот вишок е еднаков на нула.

Табела 1-2 Бруто вредност на производството по тековни цени и по сектори

Сектор	2012	2013	2014
Земјоделство, шумарство и рибарство	81 230	91 764	96 388
Рударство и вадење на камен	12 116	12 672	12 788
Преработувачка индустрија	234 315	217 910	246 860
Снабдување со електрична енергија, гас, пареа и климатизација	33 826	35 647	35 810
Снабдување со вода; отстранување на отпадни води, управување со отпад и дејности за санација на околината	7 932	7 481	8 309
Градежништво	79 941	95 763	95 946
Трговија на големо и трговија на мало; поправка на моторни возила и мотоцикли	95 976	114 854	117 990
Транспорт и складирање	53 453	57 658	60 047
Објекти за сместување и сервисни дејности со храна	11 555	15 184	16 147
Информации и комуникации	34 061	34 259	33 891
Финансиски дејности и дејности на осигурување	23 858	24 069	24 915
Дејности во врска со недвижен имот	65 553	67 071	66 337
Стручни, научни и технички дејности	20 529	23 009	23 811
Административни и помошни услужни дејности	9 987	10 557	11 983
Јавна управа и одбрана; задолжително социјално осигурување	53 257	43 412	44 332
Образование	23 421	22 824	22 847
Дејности на здравствена и социјална заштита	24 248	27 901	29 436
Уметност, забава и рекреација	16 839	19 072	24 671
Други услужни дејности	7 296	8 842	9 740
Дејности на домаќинствата како работодавачи; дејности на домаќинствата кои произведуваат разновидна стока и вршат различни услуги за сопствени потреби	213	192	132
БРУТО-ВРЕДНОСТ	889 606	930 141	982 380

Во табелата 1-2 е прикажан бруто вредноста на производство по сектори за период од 2012 до 2014 година. Врз основа на податоците во табелата можеме да констатираме дека вкупниот БВП од 2012 година до 2014 година бележи раст од 92,774 милиони денари односно 10.42%.

1.3 Бруто додадена вредност по основни цени

Бруто додадената вредност (БДВ) претставува индикатор на економскиот просперитет на земјата. БДВ го мери учеството на секој производител, сектор или индустрија кои учествуваат во стопанството. Вообичаено додадената вредност по основни цени се мери бруто бидејќи вредносните подесувања (како на пример дефлација) не се одземаат. БДВ претставува баланс помеѓу бруто производот и меѓу-фазната потрошувачка. Тоа е основна категорија на БДВ.

Состојбата на бруто додадената вредноста по сектори за временски период 2012 до 2014 година е прикажана со табелата 1-3. Следствено на тоа може да се забележи дека за споменатиот период вкупниот БДВ бележи пораст од 54.444 милиони денари или 13.48%.

Табела 1-3 Бруто додадената вредност по сектори

Назив	Во милиони денари In million denars			Индекси Indices	
	2012	2013	2014	2013/ 2012	2014/ 2013
Земјоделство, шумарство и рибарство	42 493	50 327	53 701	118.4	106.7
Рударство и вадење на камен	6 610	6 876	6 632	104.0	96.5
Преработувачка индустрија	47 784	49 758	57 783	104.1	116.1
Снабдување со електрична енергија, гас, пареа и климатизација	12 357	14 303	14 262	115.7	99.7
Снабдување со вода; отстранување на отпадни води, управување со отпад и дејности за санација на околината	4 937	4 460	5 188	90.3	116.3
Градежништво	26 695	35 725	36 555	133.8	102.3
Трговија на големо и трговија на мало; поправка на моторни возила и мотоцикли	56 431	68 098	70 725	120.7	103.9
Транспорт и складирање	16 602	17 896	18 408	107.8	102.9
Објекти за сместување и сервисни дејности со храна	5 117	6 409	6 868	125.2	107.2
Информации и комуникации	16 167	16 177	15 992	100.1	98.9
Финансиски дејности и дејности на осигурување	13 542	13 863	15 418	102.4	111.2
Дејности во врска со недвижен имот	59 862	60 259	59 933	100.7	99.5
Стручни, научни и технички дејности	9 888	11 227	11 583	113.5	103.2
Административни и помошни услужни дејности	4 964	4 831	5 404	97.3	111.9
Јавна управа и одбрана; задолжително социјално осигурување	37 293	29 064	28 902	77.9	99.4
Образование	17 821	17 860	17 597	100.2	98.5

Дејности на здравствена и социјална заштита	14 202	17 353	18 758	122.2	108.1
Уметност, забава и рекреација	7 006	7 628	9 302	108.9	121.9
Други услужни дејности	3 698	4 401	4 985	119.0	113.3
Дејности на домаќинствата како работодавачи; дејности на домаќинствата кои произведуваат разновидна стока и вршат различни услуги за сопствени потреби	213	192	132	90.1	68.8
Додадена вредност	403 684	436 706	458 128	108.2	104.9

2. Правна рамка

2.1 Отворање на бизнис.

Бизнис активностите во Република Македонија се најчесто се формализираат преку отворање на трговско друштво или компанија. Во Република Македонија бизнис областа се уредува со Законот за трговски друштва од 2004 година. Според чл. 19 од истоимениот Закон “Трговско друштво претставува правно лице во кое едно или повеќе физички или правни лица вложуваат средства односно пари, ствари или права во имот што се користат за заедничко работење и заеднички ги делат добивката и загубата од работењето.”¹ Како основачи ја трговско друштво можат да се јават домашни и странски физички и правни лица. Додека пак како основачи на трговски друштва не можат да се јават:

1. физичко лице за кое со правосилна одлука на судот (мора да постои одлука на суд, а не сомневање) е утврдено дека со умисла предизвикало стечај, поради што доверителите не можеле да ги наплатат своите побарувања, додека трае забраната утврдена со одлука на судот;
2. лица над кои е отворена стечајна постапка за време на траењето на стечајната постапка (само за времетраењето на стечајната постапка);
3. лица кои не ги платиле даноците и придонесите кои со закон биле обврзани да ги платат, односно членовите на органот на управување, односно управителот на овие лица, вклучувајќи ги и лицата во друштвата што престанале;

¹“Службен Весник на Република Македонија” бр.28/04 од 30. 04. 2004, “Закон за трговски друштва” стр.11

4. лица, односно содружници или акционери во друштва чијашто сметка е блокирана, односно членовите на органот на управување, односно управителот на овие лица, сè додека трае блокадата на сметката.

Секое лице може да биде основач на повеќе друштва ако, со Законот за трговските друштва, тоа не е забрането. Физичко лице може, во исто време, да биде содружник со неограничена одговорност само во едно друштво. Кон пријавата за упис на основање друштво во трговскиот регистар основачите поднесуваат лична писмена изјава, заверена кај нотар, дека не постои некое од ограничувањата предвидени со Законот за трговските друштва за да основаат друштво. Основачот не мора да е вработен во друштвото што го основал или е еден од основачите.

2.2. Едношалтерски систем за регистрација.

Со Законот за едношалтерски систем за регистрација усвоен од страна на Собранието на Република Македонија (службен весник на РМ бр. 84/2005), се овозможи брза и ефикасна регистрација на трговските друштва. Едношалтерскиот систем претставува единствен електронски регистар на територијата на Република Македонија. Со тоа се олеснува пристапот до податоците за јавноста. Со посета на само еден шалтер можат да се добијат точни информации за деловните партнери, финансиски извештаи, бонитети, биланси, тековни состојби и многу други податоци. Со имплементацијата на Едношалтерскиот систем деловните субјекти добија многу предности : поевтина регистрација, посета на само еден шалтер времето за регистрација изнесува само 3 дена, точни информации за деловните партнери. Странските инвеститори многу лесно можат да добијат информација за потенцијалните партнери преку нивните матични регистри (европски бизнис регистар), намалување на административните бариери за влез во Република Македонија, добивање на точни и комплетни информации за работењето на компаниите во кој може да се инвестира. Државните органи добија олеснување на процесот на контрола на субјектите, поедноставна постапка за издавање на дозволи, заштеда на буџетски средства за мултиплицирање на административните регистри, поефикасно управување со податоците. Банкарскиот и деловниот сектор преку едношалтерскиот систем исто така добива лесен и брз пристап до финансиските и кредитни информации за нивните клиенти.

Едношалтерскиот систем се состои од три компоненти кои етапно се реализираат и тоа се:

1. компонента за електронско поднесување документација

2. компонента за воведување на “црна листа” на субјекти
3. компонента за електронски систем за стечајни постапки и електронски систем за регистрација на залог и лизинг.

Со цел ефективно и ефикасно унапредување на едношалтерскиот систем во 2011 година е пуштен во употреба системот за електронска регистрација на правни лица. Преку овој систем подносителите ќе можат да ги спроведат сите типови на уписи во Трговскиот регистар и регистарот на други правни лица без да мораат да дојдат во Централниот регистар. Како олеснителна околност за физичките и правните лица, истата година во Август се воведени две нови тарифни ставки за електронска регистрација и тоа:

1. 50% намален надоместок за е-регистрација (основање) на друштво (ДОО/ДООЕЛ) за студенти претприемачи, каде што новата тарифна ставка изнесува 1.199 денари.
2. 10% намален надоместок за е-регистрација (основање) на друштво (ДОО/ДООЕЛ) во однос на редовниот надомест за поднесување во просториите на Централниот Регистар, каде што новата тарифна ставка изнесува 2,244 денари

Со измените и дополнувањата на Законот за едношалтерски систем и за водење на трговски регистар и регистар на други правни лица и Законот за трговски друштва од 2013 година воведена е нова категорија на подносител на пријави во единствениот трговски регистар преку системот на е-регистрација “регистрационен агент”.

Овластување на регистрационен агент може да се издаде на трговско друштво или трговец поединец кое ги исполнува следниве услови:

1. да е регистрирано/регистриран во регистарот на трговци поединци овластени сметководители, односно во регистарот на трговски друштва за вршење на сметководствени работи;
2. да има вработено едно лице кое поседува уверение за овластен сметководител, воедно успешно да ја завршило обуката за користење на Системот за е-регистрација организирана од страна на Централниот регистар;
3. да поседува лиценца за вршење на дејност за сметководствени работи;
4. да има потпишана изјава за заштита на личните податоци;
5. да има потпишано Договор за користење на Системот за е-регистрација.

Во 2014 година е воведен нов систем за електронска регистрација на залог, со која се надградува Заложниот регистар. Со електронскиот залог се овозможува преку електронски

пат да се регистрира залогот и да се плати надоместокот, со примена на дигитални сертификати како средство на идентификација на подносителот. Електронскиот залог е спроведен во соработка со нотарската комора која пак е главен администратор на уписите во Регистарот.

Во насока на зголемување на правната сигурност во Република Македонија, како и заради олеснување на пристапот до кредити за стопанството, а согласно член 50-а и 50-б од Законот за обезбедување на побарувањата, во Централниот регистар на Република Македонија во 2015 година се воспоставија и почнаа да функционираат два нови регистри, и тоа *Регистар за продажба со задржување на правото на сопственост* и Регистарот за обезбедување со пренос на сопственост на предмети и пренос на права (*Фидуцијарен регистар*). Овие регистри овозможуваат евидентирање и објавување на два нови видови на обезбедување на побарувања, што ја зголемува транспарентноста во правниот промет и претставува нова алатка за обезбедување на побарувањата при кредитирањето на бизнисите.

Уписите во овие регистри се вршат врз основа на нотарски солемнизирани договори или нотарски акти за обезбедување на побарувањата, и истите може да се извршат по електронски пат согласно Законот за податоците во електронски облик и електронски потпис, или пак, во хартиена форма во регионалните регистрациони канцеларии на Централниот регистар, на пропишани обрасци. Уписите во регистрите се од конститутивен карактер, односно договорите произведуваат правно дејство со моментот на впишување во соодветниот регистар, коешто мора да се изврши во рок од пет работни дена од солемнизирањето на договорот, односно составувањето на нотарскиот акт. Во регистрите се поднесуваат и пријави за запишување на промени и бришења што произлегуваат од измени на соодветните договори.

Дополнително, преку постоечките системи се овозможи и поедноставно пребарување во овие регистри и во Заложниот регистар и во Регистарот на лизинг, при што секоја заинтересирана страна сега и по електронски пат, без потреба од доаѓање во некоја од канцелариите на Централниот регистар, може да добие информација за оптоварени движни предмети по критериум сопственик, предмет или деловоден број на пријавата.

Со воведувањето на овие регистри се воспостави унифицирана правна рамка за обезбедени трансакции што ги опфаќа создавањето, јавноста и извршувањето на

функционалните еквиваленти на залогот. Во дизајнирањето на регистрите се следеа најдобрите светски практики, како и методологијата на Светската банка во делот на обезбедените трансакции, модел-законите на Европската банка за реконструкција и развој и препораките на Комисијата за меѓународно трговско право при Обединетите Нации (UNCITRAL). Анализирани беа компаративните искуства од регионот и пошироко, а вклучени беа експерти од Министерството за правда и Министерството за финансии, претставници од судовите и од Нотарската комора на Република Македонија.

Како и минатата година и 2015 според извештајот Дуинг Бизнис 2016 Македонија се вбројува во малкуте економии кои успеваат да го постигнат најдоброто од два света: дизајнирање и имплементација на систем за градежни дозволи кој што е истовремено и ефикасен и со добар квалитет. Македонските административни процедури за добивање градежни дозволи имаат високо на ниво на ефикасност односно силна контрола на квалитет и безбедносни механизми, кои што котираат високо на индексот за контрола на квалитет на градење со 14 од можни 15 поени. Сите документи потребни за градежна дозвола се специфицирани и до нив лесно може да се пристапи online – заедно со листа на агенции треба да се посетат односно надоместоци што треба да се платат и кои пред одобренеја да се добијат. Сертифициран архитект ги разгледува и одобрува апликациите а задолжителни инспекции се вршат и за време на изградбата и после нејзиното завршување. Истотака во овој процес постојат и јасно дефинирани режими на обврски и услови за осигурување. Македонија заедно со Шведска и Монголија се вбројува во земјите коишто значително го намалиле потребното време за регистрирање фирма. Односно Македонија сега преставува економија којашто овозможи значително полесно започнување на бизнис, и воспостави електронска регистрација на фирми во еден чекор. Како што беше кажано во еден од погорните делови од овој текст регистрацијата се прави целосно на електронска платформа преку сертифициран владин агент кој е овластен да подготви апликација да ја разгледа компанијата и да ги конвертира хартиените документи во дигитален формат. Одако документацијата е подготвена агентот дигитално ги потпишува извештаите и го поднесува целиот пакет за регистрација до централниот регистар во име на основачите на компанијата. Новиот процес ја елиминирање потребата од нотарски услуги за да се започне бизнис, а со тоа намалувајќи го бројот на процедури време и трошоци за отпочнување. Македонија сега е рангирана како втора во светот по леснотија за започнување бизнис, позиционирајќи ја веднаш зад Нов Зеланд.

Овој успех е резултат на внимателно планирани и прецизно обмислени реформи во постапката за регистрирање на трговско друштво и трговец-поединец во Република Македонија, коишто беа спроведени во тесна координација помеѓу Централниот регистар, Владата на Република Македонија и неколку министерства и други владини тела. Со соодветни измени на Законот за трговски друштва и Законот за едношалтерски систем и за водење на трговскиот регистар и регистарот на други правни лица, процедурата за отпочнување бизнис се сведе на само еден единствен чекор со посета на едно единствено место, преку постоечкиот систем за е-регистрација на Централниот регистар. Со овие измени се воведе нова категорија на овластени подносителите во трговскиот регистар, регистрациони агенти, кои имаат овластување изворно да ги состават пријавата за регистрација и прилозите кон истата, како и да конвертираат документи издадени во хартиена форма од други институции во соодветна електронска форма, и истите да ги потпишат со свој дигитален сертификат и да ги поднесат во име и за сметка на странката. Исто така, регистрационите агенти имаат овластување да го утврдуваат идентитетот на учесниците во постапката, со што целосно се елиминираше потребата од нотарски заверки на актот за основање и на соодветните прилози.

Од март 2014 година, со дополнителни законски измени, основањето фирма преку регистрациони агенти стана и единствен начин на поднесување пријави за упис на основање во Трговскиот регистар.

Дополнително, во насока на поедноставување на постапката за отпочнување бизнис, со соодветни измени на Законот за трговските друштва се елиминираше потребата од задолжителна употреба на официјален печат на правните субјекти во правниот промет. Со оваа реформа дополнително се поедностави правниот промет во земјата и се елиминира еден цел чекор при процедурата за отпочнување на бизнис – набавувањето на печат.

Она што Светската банка, исто така, го забележа е дека Република Македонија се приближила и до најдобрите глобални практики во овој индикатор, што според нив е уште поважна мерка за напредокот од самото рангирање, бидејќи не зависи од релативната перформанса на другите земји.

Табела 2-1 Трошоците поврзани со регистрација на претпријатие :

Преку системот за електронска регистрација во Трговскиот регистар и регистарот на други правни лица може да се поднесе пријава за упис на основање, промена и бришење. Целата

постапка може да се спроведете преку интернет (online), без потреба од доаѓање во канцелариите на Централниот регистар. Системот е достапен 24 часа секој ден.

Упис на основање во електронска форма преку Систем за е-регистрација:

Упис во регистри	Вкупно
Основање	
Трговец поединец	0,00 мкд
ДОО/ДООЕЛ	0,00 мкд
АД	0,00 мкд

Извор : Централен регистар 2016

Дополнителни трошоци:

- Припрема на документи од страна на овластен регистрационен агент 2.000 до 5.000 мкд
- Подготовка на печат 350 мкд;
- Нотарски трошоци 300 мкд;

Упис на основање во хартиена форма во регистрациони канцеларии на Централен регистар

Трговски регистар и регистар на други правни лица

Упис во регистри	Регистар	WEB	Едношалтер	ВКУПНО
Основање				
Трговец поединец	1,100,00 мкд	99,00 мкд	753,00 мкд	1,552,00 мкд
ДОО/ДООЕЛ	1,700,00 мкд	99,00 мкд	753,00 мкд	2,552,00 мкд
АД	3,000,00 мкд	99,00 мкд	753,00 мкд	3,852,00 мкд
Останати	1,600,00 мкд	99,00 мкд	753,00 мкд	2,452,00 мкд

Извор : Централен регистар 2010

Покрај овие трошоци поврзани со услугите на едно- шалтерскиот систем и услугите на Централниот регистар, постојат и дополнителни трошоци кои треба да се вклучат во пресметката:

- Подготовка на печат 350 МКД;
- Нотарска верификација на документите 300 МКД;

Поради тоа, минималните трошоци за добивање на сертификат за регистрација на компанијата изнесуваат околу 3522 МКД (57 ЕУР).

2.3 Класификација на претпријатијата

Според Законот за трговски друштва, кој стапи во сила во 2004 година, претпријатијата во Република Македонија мора да се регистрираат во една од следниве правни форми:

- Јавно трговско друштво
- Командитно друштво
- Друштво со ограничена одговорност
- Акционерско друштво
- Командитно друштво со акции

Најголем дел од претпријатијата во Република Македонија се регистрирани како друштва со ограничена одговорност, што значи дека тие се основани од страна на едно (ДООЕЛ)² или повеќе физички или правни лица (ДОО). Законот за трговски друштва ја дефинира вредноста на минималниот капитал за претпријатието. Оваа вредност не може да биде помала од 5000 евра во денарска против-вредност. Во согласност со измените и дополнувањата на овој закон, сепак, постои можност минималните барања заосновачка главнина да се внесат во форма на средства во текот на првата година од работењето на претпријатието, што всушност значи дека во текот на постапката за регистрација барањата нао сновачка минимална главнина можат да бидат нула.

Табела 2-2. Класификација на претпријатијата

²ДООЕЛ Друштво со ограничена одговорност едно лице

	ЕУ дефиниција за претпријатија ³	Закон за трговски друштва (2004)
Микро	До 10 вработени	До 10 вработени
	Годишен обрт помал или еднаков на 2 милиони ЕУР	Годишен обрт помал од 50,000 ЕУР
	Биланс на состојба помали или еднаков на 2 милиони ЕУР	Не повеќе од 80% од бруто приходот треба да доаѓа од еден клиент
Мали	До 50 вработени	До 50 вработени
	Годишен обрт помал или еднаков на 10 милиони ЕУР	Годишен обрт помал од 2 милиони ЕУР
Средни	Биланс на состојба помал или еднаков на 10 милиони ЕУР	Биланс на состојба помал од 2 милиони ЕУР
	До 250 вработени	До 250 вработени
	Годишен обрт помал или еднаков на 50 милиони ЕУР	Годишен обрт помал од 10 милиони ЕУР
	Биланс на состојба помал или еднаков на 43 милиони ЕУР	Биланс на состојба помал или еднаков на 11 милиони ЕУР
Големи	Сите други кои не влегуваат во една од горенаведените класификации	Сите други кои не влегуваат во една од горенаведените класификации

Извор Закон за трговски друштва

Класификацијата на претпријатијата во Законот за трговски друштва е подготвена во согласност со дефиницијата која се користи во ЕУ. Сепак, за да се прифати дефиницијата на ЕУ како национална, се направени некои мали корекции во поглед на вредностите во споредба со дефиницијата на ЕУ.

³http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/sme_definition/index_en.htm

3. Претпријатија во Република Македонија- големина и структура

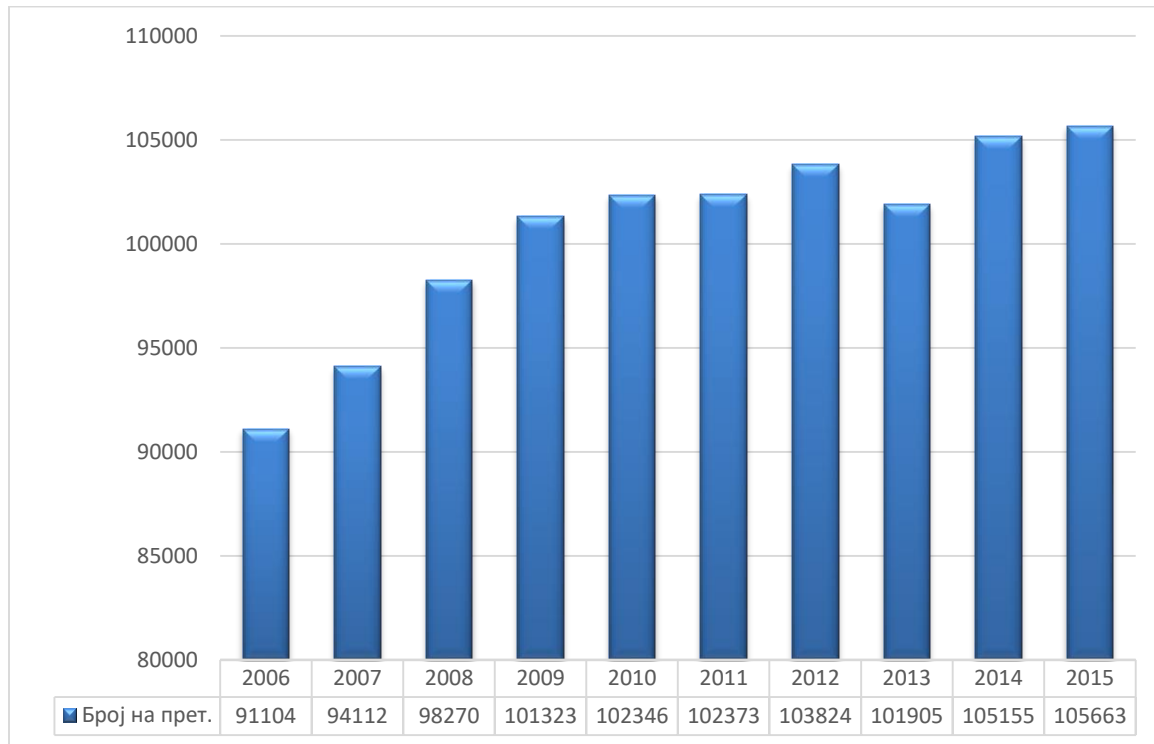
Главен двигател на економијата во нашата земја се приватните претпријатија. Тие се еден од важните сегменти при создавањето на нови работни места, зголемувањето на извозот, создавањето на иновативни производи и услуги, поголема промоција на домашните производи на странските пазари итн. Речиси во сите земји во светот бројот на МСП изнесува помеѓу 95% и 99% од вкупниот број на приватни претпријатија. За секторот на МСП е од приоритетна важност да се утврди конзистентна национална политика на поддршка на неговиот непречен развој заради големата улога и значење во економскиот развој на земјата.

3.1 Претпријатијата во Република Македонија

99% од вкупниот број на претпријатија⁴ во Република Македонија го претставуваат малите и средни претпријатија. Бројот на регистрирани претпријатија во Македонија од година во година се зголемува. Најголемиот дел од тие претпријатија спаѓаат во категоријата мали претпријатија. Малите претпријатија претставуваат важен сегмент во вкупната национална економска активност. Од табелата 3-1 можеме да заклучиме дека во 2015 година бројот на регистрирани субјекти изнесува 105 663 при што имаме мало зголемување во однос на 2014 каде што беа регистрирани 105 155 претпријатија.

Табела 3-1 Број на регистрирани субјекти од 2006-2015 год.

⁴Регистрирани според Законот за трговски друштва

Извор : Централен регистар на РМ 2016

3.2 Активни претпријатија по сектори

Табела 3-2 Број на активни претпријатија по сектори во 2015 година.

Секторинадејност		Вкуп но	%	Бројна активни деловни субјекти според бројот на вработени		
				мали	средни	големи
Вкупно		70 139	10 0	68 569	1 339	231
A/ A	Земјоделство, шумарство и рибарство	2 827	4	2 798	26	3
B/Б	Рударство и вадење на камен	173	0. 2	161	9	3

C/B	Преработувачкаиндустрија	7 639	11	7 225	343	71
D/Г	Снабдувањесоелектричнаен ергија, гас, пареа и климатизација	160	0. 2	153	4	3
E/ Д	Снабдувањесовода; отстранувањенаотпаднивод и, управувањесоотпад и дејностизасанацијанаоколин ата	288	0. 4	250	28	10
F/Ѓ	Градежништво	4 429	6. 3	4 359	60	10
G/E	Трговијанаголемо и трговијанамало; поправканамоторнивозила и мотоцикли	23 843	34	23 695	131	17
H/ Ж	Транспорт и складирање	5 820	8. 3	5 760	53	7
I/З	Објектисместување и сервиснидејностисохрана	4 535	6. 5	4 506	28	1
J/S	Информации и комуникации	1 524	2. 2	1 488	29	7
K/ И	Финансискидејности и дејностинаосигурување	416	0. 6	386	19	11
L/J	Дејностивоврскасонедвижен имот	516	0. 7	509	6	1
M/ К	Стручни, научни и техничкидејности	6 261	8. 9	6 246	12	3
N/ Л	Административни и помошниуслужнидејности	1 553	2. 2	1 504	29	20

O/ Л	Јавнауправа и одбрана; задолжителносоцијалноосиг урување	267	0. 4	153	87	27
P/ М	Образование	1 098	1. 6	784	311	3
Q/ Н	Дејностиназдравствена и социјалназаштита	3 313	4. 7	3 164	126	23
R/ Њ	Уметност, забава и рекреација	1 212	1. 7	1 167	34	11
S/O	Другиуслужнидејности	4 265	6. 1	4 261	4	-

Извор: Централен регистар на РМ 2016

Од вкупниот број на претпријатија, најмногубројни се претпријатијата кои што се занимаваат со трговија на големо и трговија на мало и тоа 23 843 претпријатија или 34%. Иако со значителен помал број на претпријатија, преработувачката индустрија брои 7639 активни претпријатија или 10,9%, додека на трето место е секторот за Стручни, научни и технички дејности со 6261 активни претпријатија или 8,92% од вкупниот број на активни претпријатија.

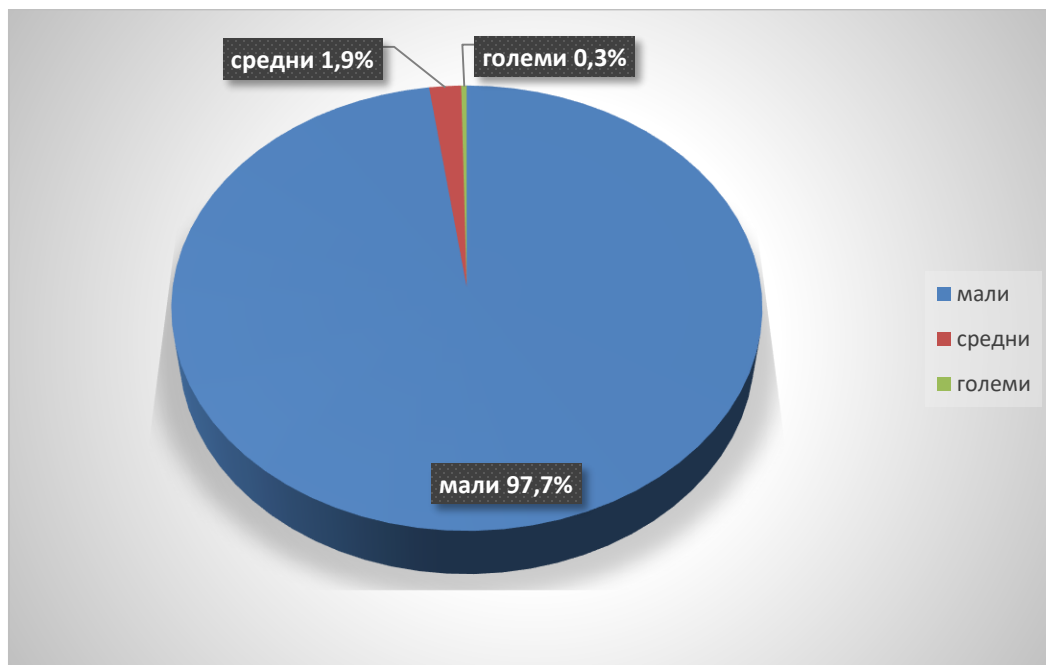
Од вкупниот број на мали претпријатија првото место го заземаат секторот Трговија на големо и трговија на мало; поправка на моторни возила и мотоцикли со 23 695 со 34.56%. На второ место се наоѓа секторот на Преработувачката индустрија со 7225 и 10.54%. И секторот на Стручни, научни и технички дејности со 6246 претпријатија односно 9.1% од вкупниот број на мали претпријатија се наоѓа на третото место.

Најголем број на средни активни претпријатија се од секторот преработувачка индустрија со 343 активни претпријатија или 25,61% од вкупниот број на средни активни претпријатија за 2015 година, понатаму секторот за образовна дејност во кој бројот на активни средни претпријатија изнесува 311 или 23.22% и секторот Трговијанаголемо и трговијанамало; поправканамоторнивозила и мотоцикли со 131 активни претпријатија или 9.78% од вкупниот број на средни активни претпријатија.

Состојбата кај големите активни претпријатија е слична со состојбата кај средните активни претпријатија. Преработувачката индустрија брои најголем процент на претпријатија и тоа

од 30,74% или 71 активни претпријатија, понатаму секторот за јавна управа и одбрана со 27 големо активно претпријатие или 11,7% и секторот за дејности на здравствена и социјална заштита бројат 23 активни претпријатија односно 9,96% од вкупниот број на големи активни претпријатија.

Графикон 3-1 Процентуално учество на активните претпријатија во 2015 година.

Извор: Централен регистар на РМ 2016

Графикон 3-2 Број на ново регистрирани претпријатија од 2006-2015

Извор: Централен регистар на РМ 2016

Табела 3-3 Број на ново регистрирани претпријатија преку едно-шалтерскиот систем (2011 - 2015)

сектор		Година				
		2011	2012	2013	2014	2015
А	А - ЗЕМЈОДЕЛСТВО, ШУМАРСТВО И РИБАРСТВО	253	260	222	253	248
Б	Б - РУДАРСТВО И ВАДЕЊЕ НА КАМЕН	16	29	35	28	16
В	В - ПРЕРАБОТУВАЧКА ИНДУСТРИЈА	691	681	617	649	719
Г	Г - СНАБДУВАЊЕ СО ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА, ГАС, ПАРЕА И КЛИМАТИЗАЦИЈА	28	79	41	50	32

Д	Д - СНАБДУВАЊЕ СО ВОДА; ОТСТРАНУВАЊЕ НА ОТПАДНИ ВОДИ, УПРАВУВАЊЕ СО ОТПАД И ДЕЈНОСТИ ЗА САНАЦИЈА НА ОКОЛИНАТА	47	39	44	24	32
Ѓ	Ѓ - ГРАДЕЖНИШТВО	459	444	483	438	537
Е	Е - ТРГОВИЈА НА ГОЛЕМО И ТРГОВИЈА НА МАЛО; ПОПРАВКА НА МОТОРНИ ВОЗИЛА И МОТОЦИКЛИ	2403	2131	2342	2278	2235
Ж	Ж - ТРАНСПОРТ И СКЛАДИРАЊЕ	819	477	470	430	515
З	З - ОБЈЕКТИ ЗА СМЕСТУВАЊЕ И СЕРВИСНИ ДЕЈНОСТИ СО ХРАНА	761	809	884	974	904
С	С - ИНФОРМАЦИИ И КОМУНИКАЦИИ	224	154	180	186	279
И	И - ФИНАНСИСКИ ДЕЈНОСТ И ДЕЈНОСТИ НА ОСИГУРУВАЊЕ	18	34	23	29	28
Ј	Ј - ДЕЈНОСТИ ВО ВРСКА СО НЕДВИЖЕН ИМОТ	49	37	37	37	44
К	К - СТРУЧНИ, НАУЧНИ И ТЕХНИЧКИ ДЕЈНОСТИ	396	410	487	423	528
Л	Л - АДМИНИСТРАТИВНИ И ПОМОШНИ УСЛУЖНИ ДЕЈНОСТИ	135	134	168	161	155
Љ	Љ - ЈАВНА УПРАВА И ОДБРАНА; ЗАДОЛЖИТЕЛНО СОЦИЈАЛНО ОСИГУРУВАЊЕ	2	3		1	2
М	М - ОБРАЗОВАНИЕ	51	50	69	66	89
Н	Н - ДЕЈНОСТИ НА ЗДРАВСТВЕНА И СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА	5	7	6	8	7
Њ	Њ - УМЕТНОСТ, ЗАБАВА И РЕКРЕАЦИЈА	88	119	118	116	128

О	О - ДРУГИ УСЛУЖНИ ДЕЈНОСТИ	270	217	170	229	224
П	П - ДЕЈНОСТИ НА ДОМАЌИНСТВАТА КАКО РАБОТОДАВАЧИ; ДЕЈНОСТИ НА ДОМАЌИНСТВАТА КОИ ПРОИЗВЕДУВААТ РАЗНОВИДНА СТОКА И ВРШАТ РАЗЛИЧНИ УСЛУГИ ЗА СОПСТВЕНИ ПОТРЕБИ					1

Извор: Централен регистар на РМ 2016

Со усвојувањето на Законот за едно-шалтерски систем и зачување на трговскиот регистар и регистарот на други правни лица⁵, кој што стапи на сила од 01.01.2006 година, започна функционирањето на едно-шалтерски како интегрален дел од Централниот Регистар. Според податоците од едно-шалтерскиот систем, прикажани во табела 3-3бројот на ново-регистрации компании во 2015 изнесува 6 723 компании т.е претпријатија. Најмногубројни ново регистрирани претпријатија се евидентирани во секторот за трговија на големо и трговија на мало со 2 235 претпријатија, понатаму секторот објекти за сместување и сервисни дејности со храна бележи 904 ново-регистрации претпријатија и секторот преработувачка индустрија со 719 од вкупниот број на ново-регистрации претпријатија.

4.МСП и надворешната трговија

Македонија останува меѓу ретките земји чиј извоз во време на глобална економска нестабилност континуирано растеше. Податоците покажуваат дека најголемо учество во извозот имаат претпријатијата од зоните – кои извезуваат катализатори ,носачи на благородни метали и нивните соединенија, како и фероникеллот, сетови на проводници за палење, за возила, авиони или бродови и сл. и производите од железо активностите за либерализација на трговијата со стоки во рамките на ЦЕФТА. Земјите членки го прифатија моделот за мултилатерални преговори на ниво на ЦЕФТА при што протоколот за трговија со услуги е модел за регулирање на нивото на отвореност на секторот за услуги на ниво на регионот. За ЦЕФТА земјите, проектот предвидува создавање на еден вид база на регулативите, првенствено во областа на професионални услуги кои вклучуваат: правни, сметководствени, архитектонски и инженерски услуги. Анализата на податоците во овој

⁵Службен весник на РМ 84/05

услужен сектор треба да ги покаже предностите од либерализација на овој сектор, како и споредба на регулаторната рамка на ЦЕФТА земјите со таа на ОЕЦД и ЕУ. Во оваа фаза опфатените земји се согласија да направат анализа на степенот на отвореност на пазарот во секторите: транспорт, градежништво и дистрибутивните услуги. Спремност за преговори за либерализација на услугите постои првенствено за деловните, туристичките, транспортните, градежните и дистрибутивните услуги, кои се определени како приоритетни сектори. Во согласност со целите утврдени во Стратегијата „Европа 2020“, основен приоритет во услужниот сектор е продолжување со мерките и активностите за усогласување со Директивата на ЕУ за услуги. Така, општите принципи на директивата се транспонирани во Предлогот на Закон за услуги. Во наредниот период се планира усвојување на законот со што ќе се обезбеди транспарентна и предвидлива правна рамка за отстранување на преостанатите бариери во регулативата кои го попречуваат пристапот и вршењето на услужни активности во земјата.

Според дефиницијата на државниот завод за статистика, статистиката на стоковната размена се базира врз принципот на специјална трговија според кој во извозот се опфаќа сета стока извезена во странство и во странските царински складишта и комерцијалните слободни зони што е од домашно потекло, просториите за внатрешно облагородување и индустриските слободни зони. Додека во увозот се опфаќаат сите стоки, без разлика дали се увезени директно од странство, од царински транзит или од царински складишта и комерцијални слободни зони, а се наменети за производство, инвестиции или широка потрошувачка.

Според соопштението за Обемот на стоковната размена со странство за периодот Јануари-Декември 2015 може да се види дека: вкупната вредност на извозот на стоки од Република Македонија изнесува 249 613 508 илјади денари, изразена во САД долари 4 489 934 илјади, односно 4 051 230 илјади евра. Вкупната вредност на увозот на стоки во Р.М. за истиот период изнесува 355 947 711 илјади денари, изразена во САД долари 6 399 867 илјади, односно 5 776 935 илјади евра. Додека трговскиот дефицит, изнесува 106 334 203 илјади денари, изразен во САД долари 1 909 933 илјади, односно 1 725 705 илјади евра. Покриеноста на увозот со извоз, изнесува 70.2%. Трговската размена по производи покажува дека во извозот најголемо е учеството на катализаторите на носачи со благородни метали или нивни соединенија, фероникелот, сетовите на проводници за палење и слично, за возила, авиони или бродови, производите од железо и челик (валани производи). А во увозот најмногу се застапени платината и легурите на платина,

необработени или во прав, нафтените масла и маслата добиени од битуменозни минерали (освенсурови), електричната енергија и другите метали од платинската група и нивните легури, необработени или во облик на прав.

4.1 Извоз од Република Македонија

Како што може да се забележи во подолу дадената табела позитивниот тренд на зголемување на покриеноста на увозот со извозот се задржува и во 2015 година при што извозот се намалува за околу 9% а увозот за околу 12%. Во 2015 година, во споредба со 2014 година, извозот бележи намалување од 8.99%.

Табела 4-1 Земји во кои македонските претпријатија извезуваат

	2012		2013		2014		2015	
Називназемја	Извоз (вомилионидол.)	%	Извоз (вомилионидол.)	%	Извоз (вомилионидол.)	%	Извоз (вомилионидол.)	%
Германија	1,180.70	29.4	1,539.50	35.8	2,043.90	41.4	1,990.05	44.32
Србија	298.1	7.4	271.3	6.3	258.3	5.2	205.09027	4.57
ЦрнаГора	31.5	0.8	32.8	0.8	31.8	0.6	26.255144	0.58
Грција	188.5	4.7	213.7	5	226.7	4.6	165.7024	3.69

Италија	281.2	7	286.8	6.7	302.3	6.1	181.36345	4.04
САД	56.4	1.4	46	1.1	53.1	1.1	40.522682	0.90
Холандија	66	1.6	68.2	1.6	68.1	1.4	57.987053	1.29
Хрватска	98.5	2.5	100.4	2.3	93.8	1.9	80.033482	1.78
Швајцарија	33.3	0.8	42.2	1	50	1	42.836595	0.95
В.Британија	62.9	1.6	80.9	1.9	68.1	1.4	46.998509	1.05
Словенија	74.3	1.8	59.5	1.4	56.7	1.1	55.727331	1.24
Бугарија	287.2	7.2	325.7	7.6	326.6	6.6	270.79362	6.03
Шпанија	46.9	1.2	44.8	1	69.7	1.4	100.8253	2.25
Босна и Херцеговина	84.5	2.1	95.5	2.2	93	1.9	79.484505	1.77
Русија	33.1	0.8	31.6	0.7	42.1	0.9	35.08712	0.78
Белгија	41.6	1	67.6	1.6	151.6	3.1	143.02528	3.19
Франција	20.3	0.5	25.6	0.6	38.3	0.8	39.216434	0.87
Албанија	75.7	1.9	78.6	1.8	74.7	1.5	65.966001	1.47
Турција	66.8	1.7	71.8	1.7	67.5	1.4	73.383762	1.63

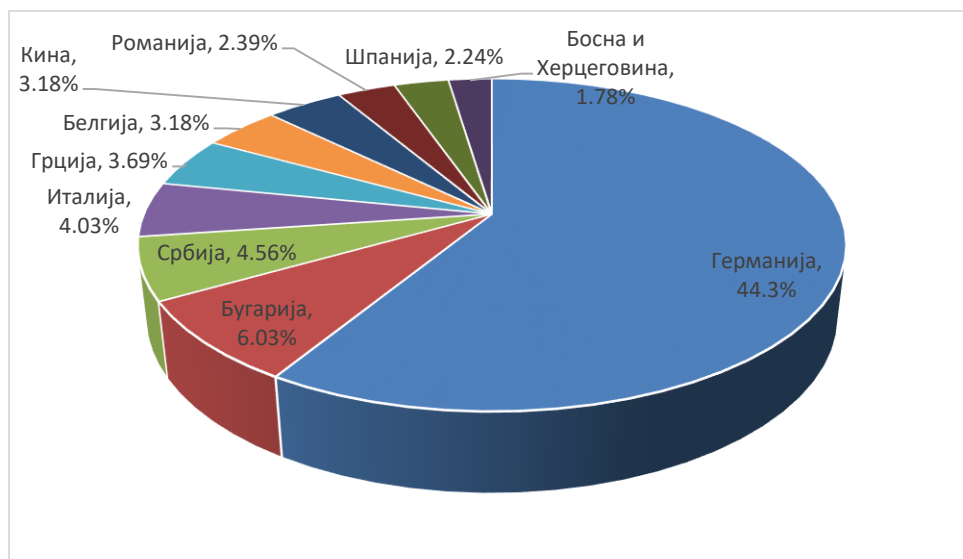
Австрија	49	1.2	47.4	1.1	50.7	1	40.631685	0.90
Шведска	11.3	0.3	12.7	0.3	15.2	0.3	12.283985	0.27
Аргентина	3.8	0.1	0	0	4.4	0.1	0.8734769	0.02
Данска	7.1	0.2	9.6	0.2	9.5	0.2	7.1435478	0.16
Лихтенштајн	0	0	0	0	0	0	0.0002652	0.00
Романија	52.8	1.3	87.2	2	93.3	1.9	107.3898	2.39
Чешка	34.9	0.9	28.7	0.7	32.6	0.7	29.297544	0.65
Унгарија	9.1	0.2	8.3	0.2	17.8	0.4	21.792145	0.49
Австралија	5.1	0.1	5.8	0.1	5.6	0.1	5.0812968	0.11
Кипар	1	0	1.4	0	1	0	0.7634982	0.02
Украина	17.9	0.4	22.5	0.5	9.5	0.2	6.6680421	0.15
Канада	3.5	0.1	4.6	0.1	5.5	0.1	5.2611347	0.12
Полска	18.2	0.5	18.9	0.4	18.9	0.4	27.669337	0.62
Јапонија	1.5	0	1.6	0	1.2	0	1.0988932	0.02
Кина	158.8	4	107	2.5	92.6	1.9	142.81984	3.18

ХонгКонг	1.3	0	2.8	0.1	2.7	0.1	2.9634297	0.07
Белорусија	5.5	0.1	7.7	0.2	7.5	0.2	4.3265366	0.10
Бразил	2.1	0.1	4.5	0.1	4.4	0.1	3.0401122	0.07
Кореја	57.9	1.4	0.7	0	0.1	0	0.7194306	0.02
Вкупно 1:	3,468.30	86.4	3,853.50	89.6	4,489.00	91	4,120.18	91.76
Останатиземји	547.1	13.6	445.2	10.4	444.9	9	369.75581	8.24
Вкупно 2:	4,015.40		4,298.80		4,933.80		4,489.93	

Извор: Народнабанкана РМ

Табелата 4-1 истотака покажува дека Германија е најстабилниот и најголемиот трговски партнер на земјава. Во периодот од јануари до декември, извозот од Македонија во Германија изнесува над 1.99 милијарди долари, Според статистиката, дури 44.32% од вкупниот извоз на Македонија, оди за Германија што е зголемување за скоро 3 п.п. од резултатот остварен во претходната година. Македонија се држи до традиционалните пазари, и многу ретко доаѓа до поголеми промени меѓу нашите најголеми трговски партнери. Најголем дел од производите што ги извезуваме завршуваат во ЕУ, а се гледа и дека извозот кон традиционалните пазари од година во година расте, за сметка на останатите земји. После Германија следуваат Бугарија, со 6.03% од вкупниот извоз од Македонија, како втора по ред земја во која извезуваме, а третото место и припаѓа на земја која не е членка на ЕУ, Србија.

Графикон 4-1 10 најголеми земји во кои македонските претпријатија извезуваат

Извор: Народна банка на РМ

Германија, заедно со Бугарија, Грција, Србија, Кина, се најголемите пет трговски партнери на Македонија, со тоа што над половина од вкупниот извоз отпаѓа на овие пет земји.

4.2 Увоз во Република Македонија

Во врска со увозот во Р.М. според табела 4.2 може да се забележи дека вредноста на увезените стоки во 2015 година изнесува 6,399.87 милиони долари. Споредено со вредноста на увозот од 2014 година постои благ пад односно намалување за нешто над 12%.

Табела 4-2 Увоз во Република Македонија

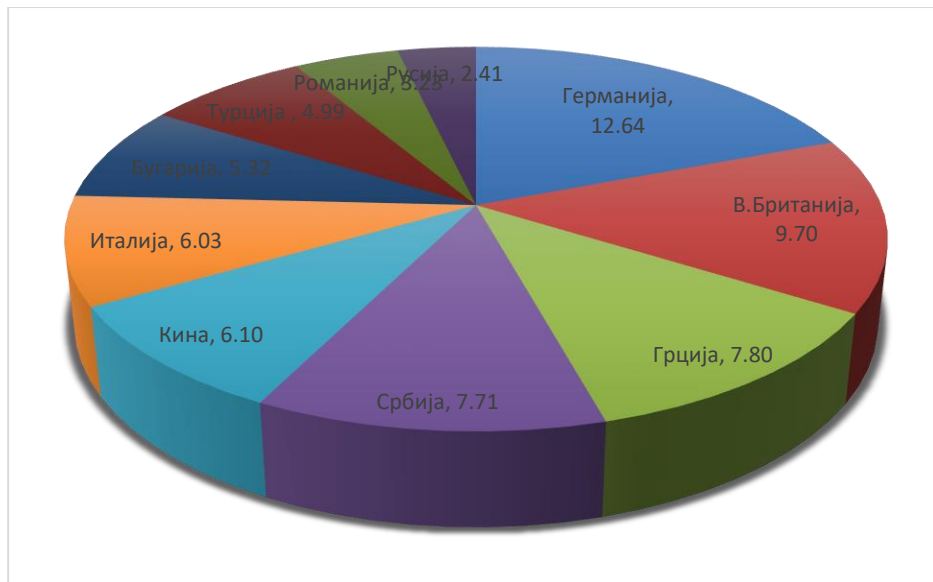
	2012	2013	2014	2015
Називназемја	Увоз (вомилиони л.)	Увоз (вомилиони л.)	Увоз (вомилиони л.)	Увоз (вомилиони л.)
Германија	634.4	694.1	806.7	808.95
	9.7	10.5	11.1	12.64

Грција	804.3	12. 3	698.5	10. 6	667.3	9.2	499.25	7.80
Србија	482.7	7.4	522.8	7.9	598	8.2	493.19	7.71
ЦрнаГора	2.7	0	3.7	0.1	3.9	0.1	4.77	0.07
Русија	362.1	5.6	163.6	2.5	140	1.9	153.97	2.41
Бугарија	407.8	6.3	367.2	5.5	382.7	5.3	340.54	5.32
Словенија	150.4	2.3	167.4	2.5	158.1	2.2	128.92	2.01
Италија	401.7	6.2	430	6.5	454.2	6.2	386.01	6.03
Украина	86.9	1.3	92.6	1.4	105.8	1.5	50.85	0.79
САД	82.9	1.3	124.1	1.9	142.8	2	96.07	1.50
Франција	86.7	1.3	94.7	1.4	105.2	1.4	101.74	1.59
Холандија	64.7	1	82	1.2	95.8	1.3	114.27	1.79
Турција	325.4	5	316.1	4.8	374.1	5.1	319.44	4.99
Хрватска	121	1.9	115.1	1.7	111.7	1.5	99.16	1.55
Австрија	119.2	1.8	143.7	2.2	143.6	2	135.64	2.12
Јапонија	48.4	0.7	55.8	0.8	64.1	0.9	56.56	0.88
Унгарија	52.7	0.8	55.3	0.8	84.5	1.2	69.66	1.09
В.Британија	560.9	8.6	726.9	11	893.2	12. 3	620.53	9.70
Полска	100.3	1.5	101.3	1.5	101.5	1.4	95.51	1.49
Бразил	62.3	1	61.1	0.9	47.2	0.6	41.62	0.65
Кина	374.9	5.7	379.7	5.7	432	5.9	390.50	6.10
Швајцарија	147.9	2.3	130.2	2	76.5	1.1	54.37	0.85
Босна и Херцеговина	71	1.1	63.5	1	63.9	0.9	62.57	0.98
Шведска	25.6	0.4	28.5	0.4	32.2	0.4	24.01	0.38
Белгија	35.1	0.5	49.2	0.7	71.3	1	74.77	1.17
Шпанија	75.4	1.2	67.3	1	85.4	1.2	76.54	1.20
Кореја	23.1	0.4	29.2	0.4	32.6	0.4	26.33	0.41
Боливија	0	0	0.1	0	0.1	0	0.21	0.00

Чешка	71.5	1.1	90.8	1.4	92.4	1.3	77.28	1.21
Романија	120.1	1.8	126.8	1.9	208.9	2.9	206.61	3.23
Данска	24.5	0.4	38.3	0.6	40.8	0.6	14.96	0.23
Аргентина	13.5	0.2	14.1	0.2	16	0.2	16.02	0.25
Австралија	3	0	1.9	0	2.2	0	1.72	0.03
Канада	22.2	0.3	31.9	0.5	11.9	0.2	8.22	0.13
Кипар	3.5	0.1	1.5	0	1.1	0	1.01	0.02
Белорусија	4.1	0.1	8.6	0.1	12.9	0.2	3.94	0.06
Лихтенштајн	0.1	0	0.2	0	0.1	0	0.21	0.00
ХонгКонг	4	0.1	2.8	0	3	0	2.43	0.04
Албанија	35	0.5	38.3	0.6	47.7	0.7	44.83	0.70
Вкупно 1:	6,012.30	92.2	6,118.60	92.4	6,711.60	92.2	5,703.17	89.11
Останатизе мји	510.1	7.8	501	7.6	565.1	7.8	696.69	10.89
Вкупно 2:	6,522.40		6,619.60		7,276.70		6,399.87	

Германија, заедно со Велика Британија, Грција, Србија и Кина се најголемите 5 трговски партнери на македонските претпријатија на кои отпаѓаат скоро 44% од вкупно увезените добра и услуги за 2015 година. Во податоците за трговските партнери за 2015 се забележува промена во однос на 2014та во делот на 5-те најголеми. Имено, во 2015 година Италија веќе не спаѓа во петте земји од кои Македонија најмногу увезува, а нејзиното место го препушта на Кина. Истотака, ако процентот на увозот на веќе етаблираните трговски партнери на Македонија варираше околу 92.2% до 92.4% во претходните 3 години, веќе во 2015 се забележува мал пад, односно Македонија се врти кон увоз од станатите земји при што во 2015 тој за прв пат надмина 10% и изнесува 10.89%.

Графикон 4-2 10 најголеми земји од кои македонските претпријатија увезуваат

Германија и во 2015 останува неприкосновено на првото место од сите држави од кои Македонија увезува откако го презема првото место од Грција во 2014-та година. Во 2015-та година увозот од оваа земја е за повеќе од 1,5 п.п. поголем од тој во 2014-та година. Ако се погледне и наназад, јасно е дека уделот на Германија како процент од вкупниот увоз на Р.М. од 2012 година наваму константно расте. Ако се погледне табелата, може да се забележи и дека увозот од Грција од 2012 наваму опаѓа, а увозот од Кина покажува благ раст од 2013-та наваму.

Во врска со покриеноста помеѓу увозот и извозот на Р.М. можеме да забележиме дека иако постои голема варијабилност на овој сооднос од година во година, последниве години може да се каже дека бележи пораст додека покриеноста на увозот со извоз во 2015 година изнесува 67.8% според соопштенијата за Обем на трговска размена со странство од областа на Надворешната трговија при Завод за статистика на Република Македонија.

Графикон 4-3 Покриеност на увозот со извоз 2005-2015 изразена во %

5. МСП и вработувањето

И покрај многуте предизвици поврзани со последиците од глобалната економска и финансиска криза и нивниот одраз врз македонската економија, таа успешно се справуваше со предвидените политики, што се рефлектираа во здраво макроекономско опкружување преку одржлива фискална политика, ниско ниво на дефицит како процент од БДП, низок државен долг, стабилен финансиски сектор, ниска стапка на инфлација и сл. Со сигурност може да се каже дека сето ова е директна последица од реформите во макроекономијата и политиките на вработување кои како и годините наназад беа присутни и во 2015тата. Според финансиската рамка која е дел од првата измена на оперативниот план за услуги на пазарот на труд и активни програми и мерки за вработување кои најчесто се воведуваат прво како пилот мерки, а потоа, согласно резултатите, се прошируваат и вклучуваат услуги за невработените лица, обуки, политики за креирање на работни места, работни клубови, практиканство итн., може да се забележи дека споредено со претходната година има зголемување од 16% на средствата одобрени по основ на горенаведените мерки според дополнувањето на гореспоменатиот оперативен план за услуги на пазарот на трудот и активни програми и мерки за вработување за 2015 година.

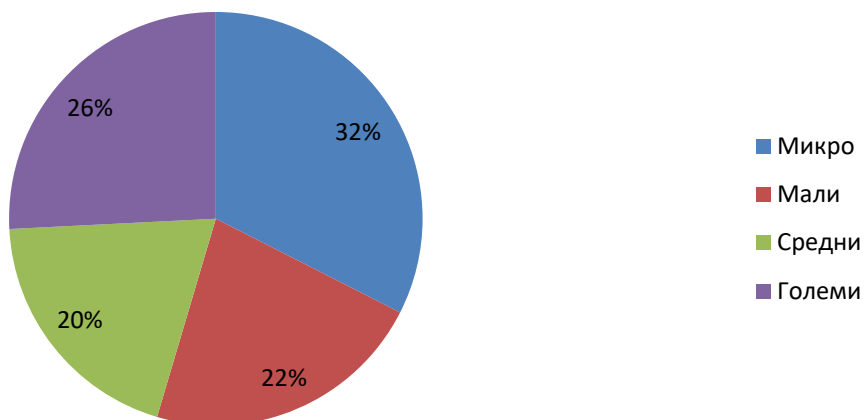
5.1 Вработување во Република Македонија

Според податоците на Државниот завод за статистика, во 2015 година кај активното население во Република Македонија постои мало намалување во споредба со претходната година и годинава брои 954 924 лица од кои вработени се 705 991, а истотака треба да се забележи и дека имаме благо намалување на невработените лица за сметка на порастот во вработените. Во 2015 248 933 лица се невработени. Стапката на активност во овој период е 57% стапката на вработеност 42.1 % додека стапката на невработеност 26.1%. Гледајќи ги податоците од заводот за статистика и клучните показатели од областа пазар на труд индикативно е дека за време на 2015 година стапката на вработеност покажува тренд на пораст за сите 4 квартали а стапката на невработеност за истите континуирано опаѓа.

Во периодот помеѓу 2009 и 2014 година, бројот на вработени во Република Македонија се зголемил за 62,3 илјади или 10% додека од 2014 во 2015 имаме зголемување на бројот на вработени за 1.43%. Во 2015 година, стапката на вработеност за населението на возраст 15-64 изнесува 41.58% односно брои 697 184 лица. Сепак, како и во претходните години истата и понатаму останува на ниско ниво и упатува на недоволно искористување на работната сила како развоен потенцијал. Може да се додаде дека мажите представуваат 60.05% од вкупниот број на вработени лица во 2015 додека жените се одговорни за останатите 39,05%. Стапката на вработеност на мажите во 2015 година изнесува 50.5% а на жените 33.7%.

На Графикон 5-1 изготвен според податоците за 2015 година од Централниот регистар и Заводот за статистика се забележува дека, малите и средни претпријатија во вработуваат 74% од вкупниот број на вработени во приватниот сектор. Од нив 32% се вработени во микро, 22% во мали претпријатија, додека во средните имаме 20% и 26% во големи претпријатија. Од овие податоци најубаво може да се види значењето на секторот на МСП кој вработува над $\frac{3}{4}$ од вкупната работна сила во Република Македонија.

Графикон 5-1 Процентуална распределба на вработените по претпријатија во 2015 година

5.2 Самовработување

Програмата за самовработување со грант која се реализира од страна на Министерството за труд и социјална политика, Агенцијата за вработување на Република Македонија, Агенцијата за поддршка на претприемништво и Програмата за развој на Обединетите Нации има за цел да ја намали невработеноста во Република Македонија и да отвори нови работни места преку поттикнување на претприемништвото и започнување на сопствен бизнис. Со оперативниот план на владата се предвиде реализација на активните мерки на пазарот на трудот (АМПТ), што се реализираа од горенаведените институции.

Следејќи го истиот тек од минатата година и годинава за реализација на секое самовработување беше предвидена поддршка со неповратни средства во висина на 201.600 денари од кои 185,000.00 денари во вид на директна поддршка за набавка на опрема и репроматеријали, додека останатите 16.600,00 денари служат за поддршка во вид на основна обука претприемништо и водење бизнис во времетраење од најмалку 30 часа, ваучер систем за изработка на бизнис план и поддршка при регистрирање на бизнисите.

Сите ново отворени бизниси во текот на првата година од работењето ќе имаат можност преку АППРМ и регионалните центри, факултетите или индивидуални експерти/ментори да добијат дополнителна советодавно-информативна поддршка. Поддршката не би била само во насока на започнување на бизнис, туку и на обезбедување континуирана поддршка на претприемачите во сите области – деловно и финансиско работење, унапредување на техничко-технолошки процеси, законска регулатива и сл.

Со цел да се обезбеди навремено информирање на работодавачите и невработените лица за условите што ги испорачува АВРМ и центрите за вработување и транспарантност на процесите на сите активни програми и мерки од Оперативниот план, промотивните активности ќе се реализираат преку:

Медиуми, кои ќе бидат главни партнери во пласирањето на информации, афирмативни објави преку контактни емисии во најгледаните ТВ програми, најслушаните радио станици и најчитаните печатени изданија. Емисијата Пазар на труд ќе продолжи да се реализира на државниот ТВ сервис.

Настани, што ќе овозможат директен контакт со целните групи и на тој начин ќе обезбедат планирање на информациите „од прва рака – на право место“. За таа цел, според однапред дефиниран и одобрен работен план, ќе се организираат тематски настани на национално и локално ниво.

Продукција, што ќе се организира според однапред дефиниран план и истата ќе обезбеди различни печатени, дигитални или електронски производи (веб-банери, онлајн реклами, телевизиски и радио-спот, контактни емисии, изданија на весници) и ќе опфатат користење на социјалните и пеер-мрежи (Фејсбук, ЛинкедИн и Твитер).

СМС и електронски пораки (Е-меил), ќе се користат континуирано за навремено информирање на невработените лица и работодавачите за слугите за вработување и активните програми и мерки за вработување.

Со цел обезбедување на навремено информирање на невработените лица и работодавачите, промотивните активности ќе се реализираат континуирано. Планирањето и управувањето на промотивните активности ќе бидат под надлежнос на работната група во која има претставници од сите партнери во имплементацијата (МТСП, АВРМ, МОН, АППРМ, УНДП).

Според податоците од државните институции за 2015 за оваа намена државата обезбедила средства во висина од 225.329.518 денари при што обуката ја посетиле 1536 невработени лица а ја завршиле 1152. Односно во првиот циклус обуката ја посетуваат 1064 невработени лица додека истата ја завршуваат 900 лица, вториот циклус бележи помал број на учесници каде што обуката ја посетуваат 472 невработени лица а ја завршуваат 252 лица. Заедно и во двата циклуси од оваа обука се изработени 1050 бизнис планови при што 622 во првиот 428 во вториот циклус.

Во 2015 преку овие мерки во Р.М. се регистрирани и активно функционираат 946 фирми од различни сектори.

5.3 Вработување по сектори на економска активност

Според податоците од Табела 5-2 изготвена според извештајот на Централниот Регистар на Р.М. за 2015 година најголем број од претпријатијата припаѓаат на секторот преработувачка индустрија со 109940. Како втор по значење, секторот Е-трговија на големо и мало, поправка на моторни возила и моторцикли учествува со 92474 додека на трето место се наоѓа секторот Ж транспорт и складирање со 31640.

Табела 5-1 Број на вработени лица по сектори на економска активност во 2015 година

Сектор на дејност	вкупно	Големина на претпријатието според бројот на вработени			
		микро	мали	средни	големи
А - ЗЕМЈОДЕЛСТВО, ШУМАРСТВО И РИБАРСТВО	11238	1734	2776	2370	4358
Б - РУДАРСТВО И ВАДЕЊЕ НА КАМЕН	4325	118	1028	523	2656
В - ПРЕРАБОТУВАЧКА ИНДУСТРИЈА	109940	7316	51709	19907	31008
Ѓ - ГРАДЕЖНИШТВО	30562	4472	13679	3976	8435
Г - СНАБДУВАЊЕ СО ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА, ГАС, ПАРЕА И КЛИМАТИЗАЦИЈА	8037	83	237	468	7249
Д - СНАБДУВАЊЕ СО ВОДА; ОТСТРАНУВАЊЕ НА ОТПАДНИ ВОДИ, УПРАВУВАЊЕ СО ОТПАД И ДЕЈНОСТИ ЗА САНАЦИЈА НА ОКОЛИНАТА	10468	135	2747	3016	4570

Е - ТРГОВИЈА НА ГОЛЕМО И ТРГОВИЈА НА МАЛО; ПОПРАВКА НА МОТОРНИ ВОЗИЛА И МОТОЦИКЛИ	92474	23823	42267	11748	14636
Ж - ТРАНСПОРТ И СКЛАДИРАЊЕ	31640	6047	14480	2519	8594
З - ОБЈЕКТИ ЗА СМЕСТУВАЊЕ И СЕРВИСНИ ДЕЈНОСТИ СО ХРАНА	20703	7569	11254	1336	544
С - ИНФОРМАЦИИ И КОМУНИКАЦИИ	11891	1495	5121	2213	3062
И - ФИНАНСИСКИ ДЕЈНОСТ И ДЕЈНОСТИ НА ОСИГУРУВАЊЕ	9394	462	577	69	8286
Ј - ДЕЈНОСТИ ВО ВРСКА СО НЕДВИЖЕН ИМОТ	2152	439	852	323	538
К - СТРУЧНИ, НАУЧНИ И ТЕХНИЧКИ ДЕЈНОСТИ	13624	6093	6357	811	363
Л - АДМИНИСТРАТИВНИ И ПОМОШНИ УСЛУЖНИ ДЕЈНОСТИ	16380	1209	9339	5186	646
Љ - ЈАВНА УПРАВА И ОДБРАНА; ЗАДОЛЖИТЕЛНО СОЦИЈАЛНО ОСИГУРУВАЊЕ	145	4	73	68	0
М - ОБРАЗОВАНИЕ	3111	1234	1184	684	9
Н - ДЕЈНОСТИ НА ЗДРАВСТВЕНА И СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА	12535	7161	3417	856	1101
Њ - УМЕТНОСТ, ЗАБАВА И РЕКРЕАЦИЈА	7413	737	1067	2211	3398
О - ДРУГИ УСЛУЖНИ ДЕЈНОСТИ	3952	2821	1131	0	0

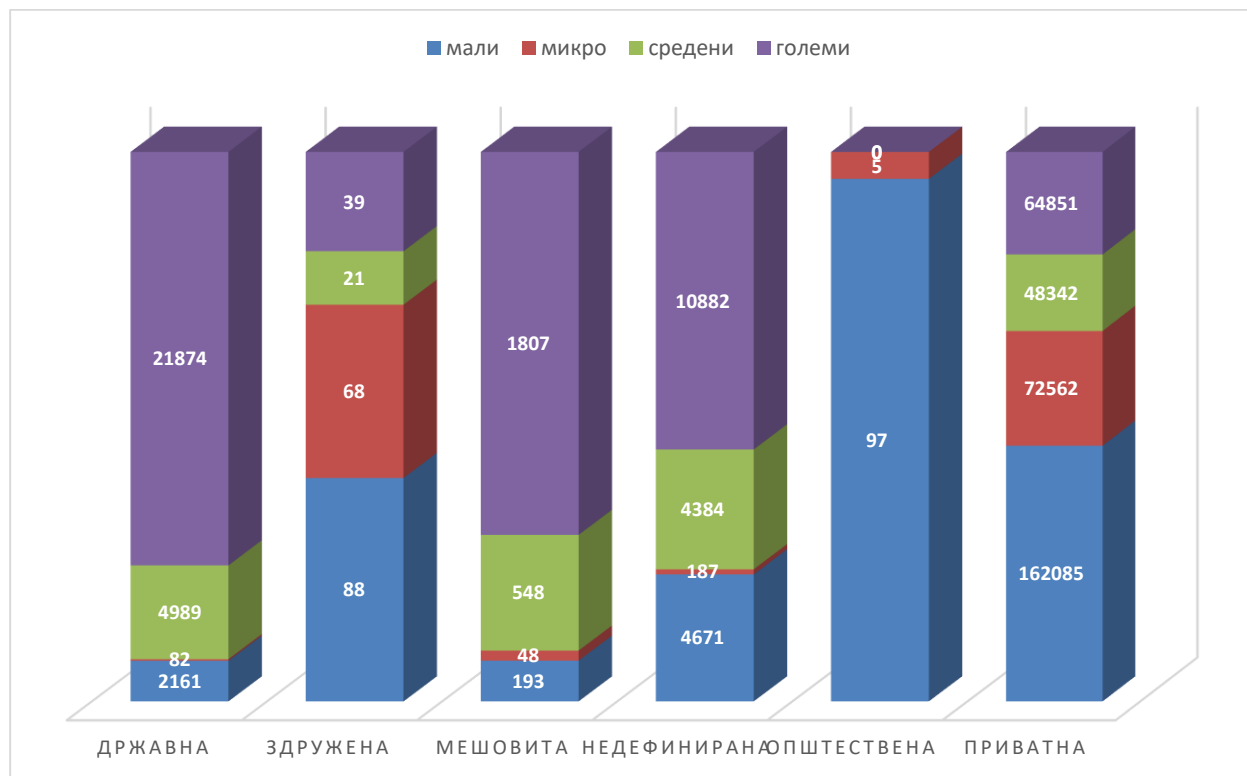
5.4 Вработување според видот на сопственост на претпријатијата

Преглед на вработеноста според видот на сопственост на претпријатијата е значајно да се направи за да може да се интервенира во однос на зголемување на стапката на вработеност поточно да се има информација колку од лицата работат во приватните, државните, јавните или други видови на претпријатија и во кој сектор припаѓаат.

**Табела 5-2 Број на вработени во претпријатија според вид на сопственост на
Претпријатијата во 2015 година**

Сектори и оддели на дејности	Вкупно	Деловни субјективо	
		приватна сопственост	друга сопственост
Вкупно	715 758	555 759	159 999
Земјоделство, шумарство и рибарство	123 456	119 162	(4294)
Рударство и вадење на камен	6 567	(4345)	(2222)
Преработувачка индустрија	136 475	135 375	1 100
Снабдување со електрична енергија, гас, пареа и климатизација	9 968	(2942)	7 026
Снабдување со вода; отстранување на отпадни води, управување со отпад и дејности за санација на околината	12 268	(2564)	9 704
Градежништво	50 433	47 564	(2869)
Трговија на големо и трговија на мало; поправка на моторни возила и мотоцикли	102 284	102 284	-
Транспорт и складирање	39 279	31 823	7 456
Објектиско сместување и сервисни дејности со храна	26 509	25 043	0
Информации и комуникации	14 246	10 825	(3422)
Финансиски дејности и дејности за осигурување	9 581	9 432	-
Стручни, научни и технички дејности	12 968	12 751	-
Административни и помошни службени дејности	10 095	8 554	(1540)
Јавна управа и одбрана; задолжително социјално осигурување	53 295	-	53 295
Образование	42 389	5 380	37 009
Дејности на здравствена и социјална заштита	37 470	15 176	22 294
Уметност, забава и рекреација	11 117	7 575	(3542)
Други услужни дејности	15 032	13 561	1 471

Графикон 5-3 Вработени во МСП според видот на сопственост на претпријатијата во 2015 година

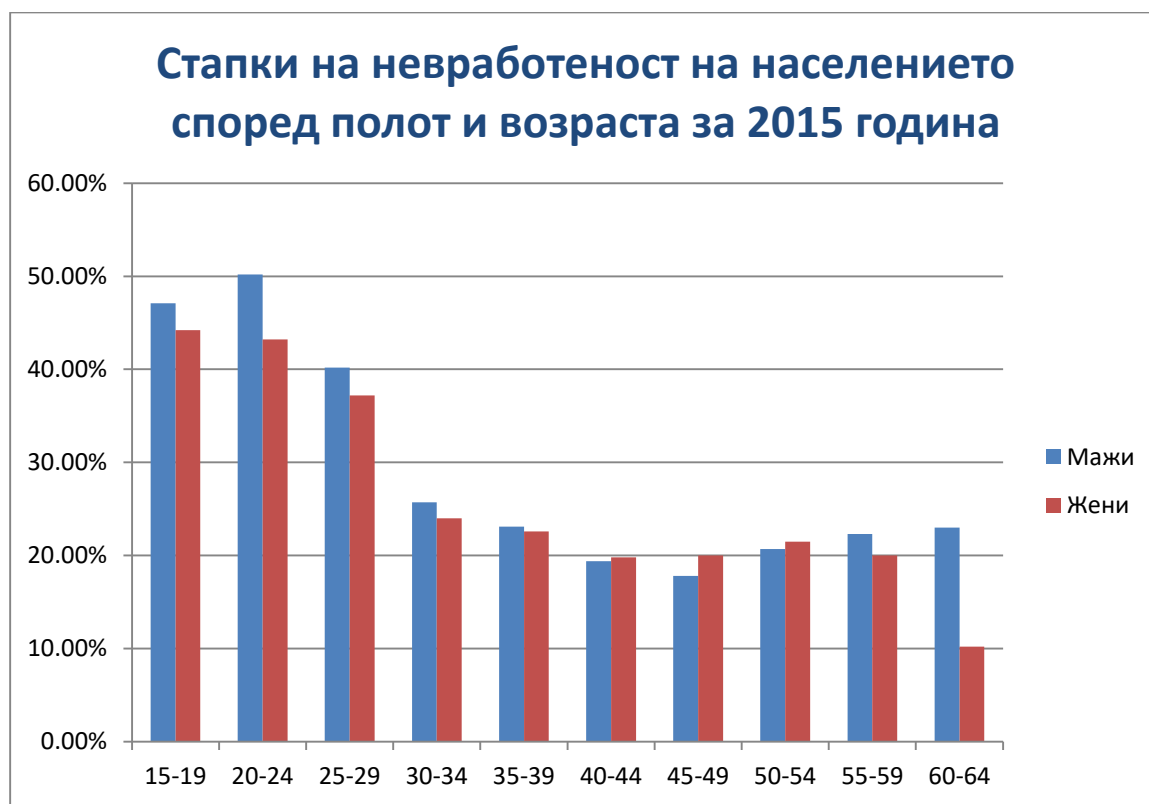
Табелата 5-3 и графиконот 5-3 ја прикажува процентуалната распределба на вработените во МСП според видот на сопственост на претпријатијата. Од вкупниот број на вработени во 2015 година, 347840 се во работен однос во приватни претпријатија додека 20124 од вработените се во работен однос во претпријатија кои се со недефиниран вид на сопственост додека во претпријатија во државна сопственост се 29106 вработени.

5.5 Невработеност во Република Македонија

Појавата на невработеност и денес е една од најтешките социо-економски проблеми со која се соочуваат голем број земји во светот. Високата стапка на невработеност носи со себе голем број други проблеми како што се: сиромаштија, социјална нееднаквост, социјална несигурност кои пак резултираат со низок квалитет на живот на населението и исто така влијаат врз искористеноста на ресурсите и врз економскиот раст. Заради досегашната историски ниска стапка на вработеност, во фокусот на креаторите на макроекономската политика е подстрекот кој треба да се даде со цел зголемување на стапката на вработеност. Во Р.М. како еден од столбовите на макроекономската политика се и програмите за вработување. Создавањето на позитивна бизнис клима и создавањето

на одредени механизми на пазарот на труд се со цел да се даде поттик на инвеститорите како домашни така и странски да инвестираат и со тоа да создадат нови работни места. Може да се забележи дека и покрај нестабилната состојба на ова поле и во 2015 година слично како и во годините наназад поради активните политики на пазарот на труд го следи трендот на намалување на стапката на невработеност и таа денес изнесува 26.1% според една од последните публикации за населението за 2015 година при државниот завод за статистика на Република Македонија.

Во следниот графикон 5-4 каде што може да се види бројот на невработените лица по возрастни групи и по пол за 2015 година се забележува дека вкупниот број на невработени лица изнесуваше 161851 мажи и 94745 жени односно 26.7% со 25.1% од вкупното работоспособно население во државата.

Табела 5-3 Стапка на невработеност според степенот на образованиево %

Степен на образование	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Без образование	50.1	53.4	62	46.1	53.2	46.3	45	52.7	48.3	46	54.4	/
Незавршено основно образование	40.2	30.2	33.3	37.1	35.1	28.6	29.7	31.3	32.8	32.5	32.6	27.8
Основно образование	47.1	45.8	42.6	43.4	41.8	40	40.1	38.1	38.2	34	31.4	31
3 год. средно образование	43.3	45.6	44.4	40.4	35.6	36.1	34.5	32.9	33	30.5	29.1	28.1
4 год. средно образование	35.9	36.6	34.5	33.4	32.3	31.2	31.4	31.2	30.9	28.3	28.1	27.1
Више образование	17.4	20.5	20.7	20.4	20.2	17.3	17.3	20.1	15.9	16.3	17.5	18.3
Високо образование	18.6	20	21.3	20.5	21.7	22.1	22.7	23.4	23.3	24.6	23.1	26.6
Вкупно	37.2	37.3	36	34.9	33.8	32.2	32	31.1	31	29	28	26.8

Извор: Државен завод за статистика 2016

Од табелата можеме да забележиме дека највисока стапка на невработеност е присутна кај лицата без образование, односно лицата без образование имаат најмала шанса да најдат вработување. Стапката постојано варира, односно имаме драстични зголемувања во некои периоди пример од 53,4 % во 2005 се зголемува на 62 проценти за само една година за во 2007 повторно да се намали на 46.1%. Овој тип на невработеност постојано варира од година во година па за во 2014 стапката на невработеност да изнесува 54,4 % што преставува исклучително висока стапка. Ова значи дека секој втор во Македонија без образование е невработен, а со оглед на тоа дека процентот на невработеност кај лицата

без образование има тренд на пораст, можеби може да се заклучи дека тие се најмалку квалификувани за новото опкружување на пазарот на труд и дека во целата ситуација за државата олеснувачки делува фактот дека од година во година бројот на лица без образование опаѓа. Бројот на лица со незавршено основно образование е на најниско ниво во последните десетина години и изнесува 27.8%, а опаѓа и бројот на лицата кои основното образование им била единствена квалификација. Имено, заради задолжителноста на средното образование, сите категории покажуваат тренд на пад – односно лицата кои единствена квалификација им беше образованието заклучно со матурирањето веќе се се' помалку. Од другите ставки, би требало да се прокоментира трендот на зголемување на луѓето кои како квалификација за пазарот на труд имаат високо образование. Имено, со отворањето на дисперзираните студии низ државата и разните факултети, намалувањето на сумата за партиципација во високото образование и овозможената достапна стручна литература, на населението му се овозможи во поголем број да се дообразува. Веќе неколку години по ред над 95% од средношколците се запишуваат на студии, со што се зголемува бројот на високо-образовани кадри кои подготвени влегуваат на пазарот на труд. Сепак, заради поголемиот број на дипломци, може да дојде до ситуација каде пазарот ќе се засити од високо-образованите кадри – што би повлекло зголемување на стапката на невработеност на оваа категорија на луѓе. Ако овој тренд продолжи и понатаму, ќе биде потребно проширување на пазарот со цел да се апсорбираат сите високо-образовани кадри.

6. Финансиска состојба и финансирање на МСП

Финансиската состојба и ликвидноста кај претпријатијата представува една од клучните карактеристики за функционирањето и благосостојбата на одредено претпријатие во дадениот сектор. Со финансиската анализа може се да се прикаже финансиската состојба во одреден момент и како истата може да се промени во иднина. Освен со индикаторите за профитабилност кои представуваат една мошне важна ставка во целокупната економска анализа на одредено претпријатие истотака важна улога имаат и се индикаторите за ликвидноста, за финансиска стабилност, или индикаторите на готовинските текови.

6.1 Добивка (профит) и загуба на претпријатијата

Добивката (профитот) е еден од најзначајните индикатори на успешноста за секое претпријатие. Во многу случаи, овие два фактори, профитот или загубата, утврдуваат дали е оправдано едно дадено претпријатие да продолжи со своите активности или не.

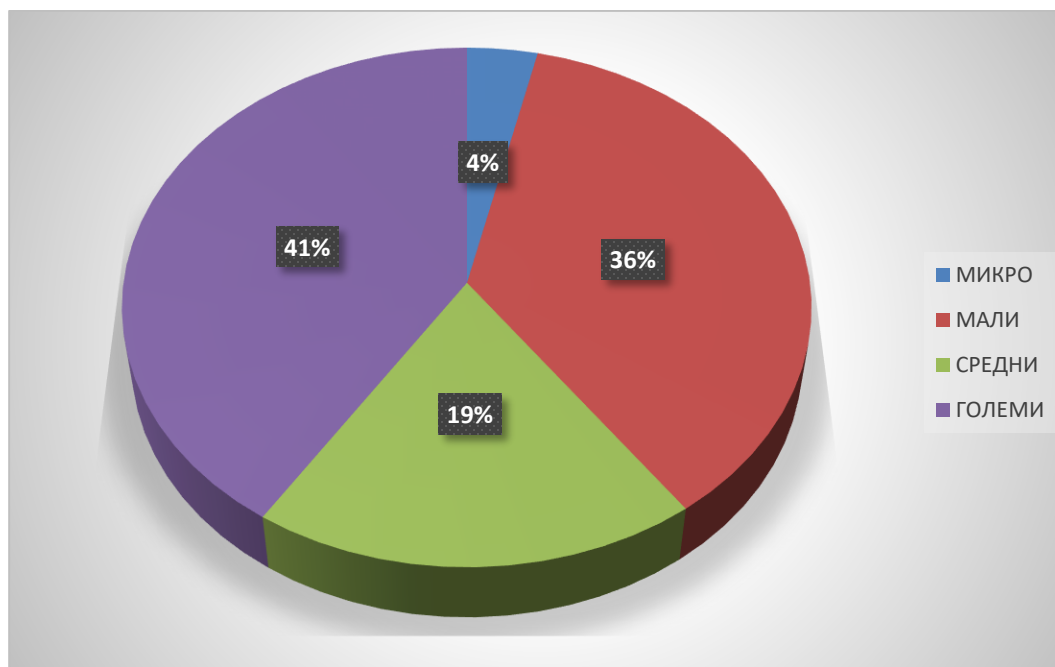
Табела 6-1 Добивката и загубата остварена кај претпријатијата 2010 – 2015 година.

Финансиски индикатори		МИКРО	МАЛИ	СРЕДНИ	ГОЛЕМИ	ВКУПНО
2015	ДОБИВКА	2,869,449,540.00	28,844,676,830.00	15,230,241,940.00	32,332,785,541.00	79,277,153,851.00
	ЗАГУБА	6,005,504,466.00	9,707,145,688.00	2,383,720,849.00	6,390,314,588.00	24,486,685,591.00
2014	ДОБИВКА	2,851,558,274.00	24,241,494,050.00	11,453,790,478.00	27,770,406,681.00	66,317,249,483.00
	ЗАГУБА	6,150,609,160.00	14,235,028,051.00	2,587,735,165.00	8,919,368,587.00	31,892,740,963.00
2013	ДОБИВКА	3.017.931.807,00	37.428.300.109,00	14.820.277.824,00	26.799.189.244,00	82.065.698.984,00
	ЗАГУБА	5.720.494.990,00	7.838.610.070,00	3.063.897.305,00	8.032.028.336,00	24.655.030.701,00
2012	ДОБИВКА	2.806.975.574,00	35.259.162.456,00	13.269.773.403,00	24.767.180.872,00	76.103.092.305,00
	ЗАГУБА	5.836.628.300,00	9.490.136.948,00	2.921.460.389,00	7.431.756.955,00	25.679.982.592,00
2011	ДОБИВКА	2.826.412.769,00	35.141.403.669,00	12.670.798.762,00	30.272.840.633,00	80.911.455.833,00
	ЗАГУБА	5.382.652.313,56	8.874.101.559,00	4.472.690.695,00	10.833.311.908,00	29.562.756.475,56
2010	ДОБИВКА	3.235.932.180,00	32.453.256.541,00	9.631.188.200,00	26.903.931.107,00	72.224.308.028,00
	ЗАГУБА	5.498.412.984,50	7.863.364.325,00	4.787.914.412,00	6.872.814.818,00	25.022.506.539,50

Извор: Централен регистар на РМ 2016

Табелата 6.1 ја претставува добивката и загубата остварена кај претпријатијата во Република Македонија за временски период од 2010 до 2015 година. Според податоците од табелата вкупната вредност на добивката пред оданочување остварена кај сите видови на претпријатија, во 2015 година изнесувала 79,277,153,851.00 денари, што претставува зголемување за 19.54% од споредбено со 2014 година. Во однос на добивката остварена исклучително од страна на МСП, може да се заклучи дека истите во 2015 година допринеле со 55.6% во вредноста на вкупната добивка кај претпријатијата, додека пак во 2014 година овој сооднос е 58% што претставува намалување на добивката кај МСП од 4,14% остварена во 2015 година.

Графикон 6-1 Процентуална добивка кај претпријатијата

Недостатокот на обртен капитал, пред се заради подобрената ликвидност на компаниите односно нивните купувачи како и на полибералниот пристап на деловните банки при финансирање на МСП резултираа со добивка кај претпријатијата во 2015 година.

Вредноста на загубата остварена кај претпријатијата во 2015 година изнесува 24,486,685,591.00 денари. Споредбено со 2014 година, кога таа изнесуваше 31,892,740,963.00 денари претставува намалување на загубата остварена кај претпријатијата за 23.22%.

Во 2015 година, вредноста на загубите остварена кај МСП изнесува 12.090.866.537 денари или 49.37% од вкупната вредност на загубата. Споредено со 2014 година може да констатираме дека кај загубата МСП имаме драстично намалување што истотака може да се каже и за големите претпријатија во Р.М.

7. Даночна политика

Даночниот систем, заедно со даночната политика претставуваат едни од најзначајните обележја на националниот суверенитет на една земја и витален дел од економската политика која истата земја ја води. Оданочувањето е инструмент за економска регулација,

и истото претставува главен дел од фискалната политика која ја спроведува една влада со цел да поттикнува штедење или инвестициони активности, стимулирање на потрошувачката или побарувачката, односно да управува со економијата како и да ги амортизира евентуалните шокови од деловниот циклус.

Владата на Република Македонија во 2007 година се одлучува на спроведување на големо реструктурирање на македонскиот даночен систем. Имено, дотогаш важеа прогресивните стапки на персонален данок на доход од 15%, 18% и 24%. Данокот на добивка изнесуваше 15%. Во 2007 година стапи на сила новиот даночен систем наречен „рамен данок“.

Владата одлучи персоналниот данок на доход и данокот на добивка да ги намали на 12%, спроведувајќи ја својата одлука во истата 2007 година. Веќе наредната година, 2008, данокот на добивка и персоналниот данок на доход беа дополнително намалени за по 2 п.п. и изнесуваа 10%, што претставуваше драстична интервенција имајќи го во предвид фактот дека до 1996 година, персоналниот данок на доход беше дури 35%, а данокот на добивка изнесуваше 30%.Цел на воведувањето на новиот систем на оданочување, т.н. „рамен данок“ беше да се намали сивата економија(поголеми даноци значат и поголем подстрек за даночна евазија), да се стимулира домашната инвестициона активност како и да се привлечат странски инвестиции.

Република Македонија, заедно со Бугарија, има најниска стапка на персонален данок на доход, како и најниска стапка на данок на добивка во цела Европа.

За разлика од прогресивните системи на оданочување, системот на рамен данок е едноставен, фер и добар за економскиот раст. Кај прогресивниот систем на оданочување, постоеше неопходност од многу форми на пресметка, како и кај сите даночни системи со прогресивни стапки. Кај системот на рамен данок, се употребуваат две форми на пресметување: една за персонален данок на доход(данок кој претставува давачка по основ на остварените лични приходи) и една форма за даночните давачки кај бизнисите и капиталните приходи.

Спротивно на стариот систем, кои се засноваа на стапката на извор на приходи, рамниот данок ги третира сите даночни обврзници еднакво, исполнувајќи го принципот „еднакво право по закон“. Следствено на тоа, рамниот данок сите даночни обврзници подеднакво ги „оптоварува“, односно сите даночниот обврзници одделуваат ист процент од својот доход како давачка за разлика од прогресивниот кој најмногу ги „оптоварува“ односно дури и

казнува субјектите кои најмногу придонесуваат за националното богатство и чии инвестиции го претставуваат моторот на една економија.

Би требало да се спомене и дека рамниот данок ги елиминира повеќето „дупки“ во законот, не создава анимозитет меѓу граѓаните кои при прогресивно оданочување би спаѓале во различни категории, како и тоа дека во комбинација со ниските стапки во Р.М., во поголем дел ја елиминираше даночната евазија како значаен фактор на сивата економија.

Рамниот данок придонесе и продолжува да придонесува за подобра и посигурна клима за економски дејствија во конкурентскиот глобален систем.

Во изминатите години, во светот опстојуваат неколку основни предлози за начините на воведување на рамен данок, сите базирани врз основа на преформулација на досегашните правци развиени од економистите на Хувер институтот (Hoover Institution).

Ако за еден даночен систем е важно тоа да биде едноставен и коректен, тогаш поедноставен и покоректен од рамниот данок не постои. Едноставноста и коректноста се природни карактеристики на даночната реформа наречена рамен данок.

Постојат два основни аргументи во прилог на рамниот данок: развој и чесност. Многу економисти се привлечени од идејата за рамен данок бидејќи старите даночни системи, со високите стапки и дискриминаторскиот однос кон заштедите и инвестициите, го намалуваат, а во одредени случаи и стагнираат развојот, ги уништуваат работните места и го намалуваат приходот преку нивниот ефект врз корпоративните добивки и приходите на лицата коишто спаѓаат во категориите на кои се применува највисоката стапка. Со економски речник, прогресивното оданочување со кое се одликуваа старите даночни системи, го уништува подстрекот за инвестирање а од друга страна прибира помалку приходи во буџетот на државите по основ на оданочување заради високите стапки со кои се карактеризира и подготвеноста на економските субјекти за даночна евазија заради висината на истите. Рамниот данок не го елиминира даночниот удар врз приходот генерално гледано.

Како и да е, најсилен аргумент и најубедувачки факт за прифаќање на систем на рамен данок е неговата едноставност. Комплицираните даночни пријави и процедури, даночни упатства и многуте маки на даночните обврзници при пријавувањето на приходите, сега се заменети со поедноставени обрасци со цел поефективна наплата на даночните приходи.

Рамниот данок нуди многу бенефиции и поволности за една држава како што се:

Побрз економски раст. Рамниот данок го поддржува зголемувањето на вработувањето (отворање на работни места), заштедите и инвестициите. Со зголемувањето (поттикнувањето) на продуктивното економско однесување, исто така, се ставаат здрави темели на една економија која подоцна ќе може да расте со побрзо темпо на бенефит на сите нејзини субјекти. Инвестициите се основа за развојот на секоја економија, а истите се финансирани од заштедите на нејзините субјекти.

Чесност. Рамниот данок ги третира луѓето еднакво. За разлика од прогресивните даночни системи каде богатиот даночен обврзник плаќа повеќе данок од сите други категории и апсолутно и релативно, во системот „рамен данок“ тој од своите приходи издвојува ист процент како и секој друг даночен обврзник.

Крај на политичко фаворизирање. Рамниот данок ги рестриктира односно целосно уништува можностите за користење одбитоци, "дупките во законите", даночните кредити и изземањата т.е. намалувања на даночната основа кои важат само за одредена група на луѓе.

Во следнава табела 7-1 е се прикажани најзастапените даночни стапки во Република Македонија. Како што беше објаснето во еден од погорните пасуси може да се каже дека Данокот на добивка и Персоналниот данок на Р.М. представуваат едни од најниските даноци во Европа со стапка од 10%. Во врска со Данокот на додадена вредност може да се каже дека тој се наоѓа во границите на Еу што е околу 15% до 27% односно стапката на ДДВ во Македонија е една од најниските со 18%. Додека данокот на имот се движи од 0.10% до 0.20%, Данок на наследство и подарок од 2% до 5% и Данок на промет на недвижности од 2% до 4%.

Табела 7-1 Даночни стапки

Данок	Даночен обврзник	Даночна стапка
Данок на добивка	Правно лице—резидент на Република Македонија и постојана деловна единица на странско правно лице, за добивката што ја остваруваат од вршење на дејност на територијата на Република Македонија.	10%
Персонален данок на доход	Физичко лице резидент на Република Македонија за неговиот светски доход, односно доходот што го остварува во земјата и странство, како и физичко лице нерезидент за доходот што го остварува од извори во Република Македонија.	10%
Данокот на додадена вредност	Правно и физичко лице кое врши дејност на територијата на Република Македонија, а обврска за задолжителна регистрација за целите на ДДВ имаат само оние даночни обврзници кои во изминатата календарска година оствариле вкупен оданочив промет над 2.000.000 денари.	18% - општа
		5% - повластена
Даноци на имот		
- Данок на имот	Правно и физичко лице сопственик на имотот.	0,10% до 0,20%
- Данок на наследство и подарок	Физички или правни лица-резиденти на Република Македонија, кои наследуваат имот или примаат имот на подарок во земјата или странство и странско физичко и правно лице-нерезидент за недвижниот и подвижниот имот што го наследува или прима на подарок на територијата на Република Македонија.	2% до 3% - за обврзник од втор наследен ред
		4% до 5% за останатите
- Данок на промет на недвижности	Правно и физичко лице - продавач на недвижноста, а по исклучок, обврзник на данокот на промет на недвижности може да биде правно лице и физичко лице - купувач на недвижноста, доколку во договорот за купопродажба на недвижноста, е договорено данокот да го плати купувачот.	2% до 4%

Конкретно за 2015 година може да се каже дека со Законот за изменување и дополнување на Законот за ДДВ објавен во „Службен весник на Р.М.“ број 129 од 31.07.2015 се пропишани следниве измени и дополнувања:

Секој извршен прв промет на станови и станбени згради до 31.12.2018 година, ќе се оданочува со повластена даночна стапка од 5%. Измени во законските одредби со кои се регулира даночниот третман во слободните зони Дефинирање на поимот „промет наменет за крајна потрошувачка во слободни зони“. Добрата кои се внесуваат од слободните зони во земјата а кои имаат статус на домашна стока, согласно со Царинскиот закон, се оданочуваат со ДДВ. Прометот на добра кои се превезуваат или испраќаат од земјата во слободните зони не е ослободен од ДДВ, само доколку вкупниот износ на надоместокот за извршениот промет без ДДВ е еднаков или помал од 60.000 денари.

- Воведување на механизмот на пренесување на даночна обврска кога доверителот се стекнува со доброто во постапка на присилна наплата / присилно извршување: Во случај на примена на механизмот на пренесување на даночна обврска, субјектот надлежен за спроведување на постапката за присилна наплата односно присилно извршување покрај актот кој е основ за стекнување со сопственост на добрата, треба да изготви и Извештај за пресметка на данок на додадена вредност во постапка на присилна наплата и присилно извршување.
- Субјектот надлежен за постапката треба актот и Извештајот за пресметка на данок на додадена вредност во постапка на присилна наплата и присилно извршување да ги достави до должникот и до доверителот како стекнувач на доброто.

Допрецизирање на даночниот третман на прометот во постапка на присилна наплата / присилно извршување (член 43-а).

- Субјектот надлежен за спроведување на постапката за присилно извршување треба да изврши уплата на данокот на додадена вредност и да го достави Извештајот за задржан данок на додадена вредност во постапка на присилна наплата и присилно извршување најдоцна во рок од пет работни дена од денот на одржаната делба.
- Во даночната пријава за ДДВ (ДДВ-04) должникот нема обврска да го пријави прометот извршен во постапка на присилна наплата или присилно извршување, во ваков случај надлежниот даночен орган го задолжува за прометот врз основа на Извештајот (ДДВ-ПНПИ).

Даночен третман кај кетеринг услуги при производство на филм наменет за јавно прикажување.

- Овозможено е право на одбивка на претходен данок на ДДВ за издатоците за кетеринг за лица ангажирани од филмскиот продуцент.

Продолжување на рокот за барање на враќање на ДДВ за странски дипломатски / конзуларни претставништва и меѓународни организации.

- Барањето за враќање се поднесува најдоцна во рок од 5 години по истекот на календарската година во кој е извршен прометот кон подносителот на барањето.

Намалување на глобите:

- Казнените одредби во Законот за данокот на додадена вредност се усогласени со Законот за прекршоци.

8. Бизнис демографија и бизнис динамика

Мерките и политиките на кои владата во изминативе десетина години ги донесува и имплементира имаат за цел да овозможат непречен бизнис демографски развој на земјата. Овие планови е со цел намалување на социјалните разлики и создавање на поволни услови за развој на човековите капацитети.

8.1 Активни претпријатија по општини.

Активните претпријатија поделени по општини исто така претставува значаен индикатор кој укажува на густината на претпријатија во одредени региони. Всушност, како што бројот на претпријатија во даден регион се зголемува, истиот регион станува поразвиен и се зголемува конкуренцијата помеѓу претпријатијата. Освен Скопје, каде што најголем дел од претпријатијата се лоцирани, постојат и други региони во земјата во кои бројот на претпријатија е релативно висок во поглед на бројот на жители од тој регион. Табелата 8-1 ги преставува активните претпријатија поделени по општини и по големина. Бројот на активни претпријатија во 2015 година во град Скопје со неговите општини изнесуваше речиси 36% од вкупниот број на претпријатија со што може да се каже дека во главниот град се стационирани најголем број на претпријатија во државата. Градот Битола со 5.55% го зазема второто место додека Тетово му припаѓаат 4.6% од сите регистрирани претпријатија во Република Македонија.

Табела 8-1 Активни деловни субјекти по големина, по општини и состојба за 2015 година

Активни деловни субјекти по големина, по општини, по години, состојба 2015					
	Вкупно	микро	мали	средни	големи
Република Македонија	70139	48611	20313	725	490
Скопје	24877	15495	8705	349	328
Аеродром	3511	2298	1172	21	20
Бутел	1367	872	450	28	17
Гази Баба	2735	1662	972	59	42
Ѓорче Петров	1507	1034	456	10	7
Карпош	3810	2238	1473	49	50
Кисела Вода	2707	1769	882	39	17
Сарај	427	290	131	6	-
Центар	6767	3770	2697	128	172
Чаир	1830	1394	427	7	2
Шуто Оризари	216	168	45	2	1
Арачиново	82	53	28	1	-
Берово	425	323	99	2	1
Битола	3897	2760	1089	28	20
Богданци	273	178	86	7	2
Боговиње	356	275	78	3	-
Босилово	258	180	73	3	2
Брвеница	293	244	47	2	-
Валандово	376	276	92	8	-
Василево	170	97	70	2	1
Вевчани	107	78	28	1	-
Велес	1793	1322	445	19	7
Виница	539	370	160	6	3
Врапчиште	387	326	60	1	-
Гевгелија	1213	790	400	15	8
Гостивар	2362	1912	439	11	-
Градско	81	57	21	-	3
Дебар	465	372	87	5	1
Дебарца	106	77	28	1	-
Делчево	531	400	128	3	-
Демир Капија	105	70	33	1	1
Демир Хисар	236	167	65	4	-
Дојран	97	65	30	1	1
Долнени	194	153	40	1	-
Желино	278	202	74	1	1

Зелениково	62	41	19	2	-
Зрновци	64	49	15	-	-
Илинден	498	302	168	16	12
Јегуновце	178	140	35	2	1
Кавадарци	1639	1076	536	15	12
Карбинци	78	53	23	2	-
Кичево	1419	1197	211	10	1
Конче	70	51	19	0	-
Кочани	1354	982	359	10	3
Кратово	234	166	64	3	1
Крива Паланка	535	409	123	3	-
Кривогаштани	105	70	35	-	-
Крушево	233	182	50	1	-
Куманово	3050	2212	806	22	10
Липково	216	155	60	1	-
Лозово	51	37	14	-	-
Маврово и Ростуша	155	121	31	2	1
Македонска Каменица	187	140	46	-	1
Македонски Брод	161	131	29	1	-
Могила	158	131	27	-	-
Неготино	733	496	220	16	1
Новаци	83	65	17	1	-
Ново Село	235	158	73	4	-
Охрид	2663	1956	675	26	6
Петровец	181	113	64	3	1
Пехчево	172	126	45	1	-
Пласница	55	48	6	-	1
Прилеп	2706	2001	681	13	11
Пробиштип	411	305	100	4	2
Радовиш	819	567	246	4	2
Ранковце	53	31	22	-	-
Ресен	459	316	138	4	1
Росоман	119	79	39	1	-
Свети Николе	853	702	144	7	-
Сопиште	110	84	26	-	-
Старо Нагоричане	51	37	13	-	1
Струга	2073	1689	372	10	2
Струмица	2378	1613	739	14	12
Студеничани	233	152	77	4	-
Теарце	311	254	56	1	-
Тетово	3234	2473	733	20	8

Центар Жупа	78	67	11	-	-
Чашка	96	70	26	-	-
Чешиново - Облешево	144	97	45	2	-
Чучер - Сандево	154	96	56	2	-
Штип	1787	1129	614	23	21

8.2 Занаетчии

Иако занаетството генерално е во изумирање, Македонската Влада со своите мерки за поттикнување на овие мали економски субјекти активно и континуирано соработува со занаетчиските комори и занаетчиите за заедно да ги креира политиките за развој на оваа стопанска гранка.

Законот за вршење на занаетчиска дејност во Република Македонија беше усвоен во 2004 година, и го замени стариот закон од 1998 година. Во новиот закон е утврдена дефиницијата за тоа што претставува занаетчијата и што се смета за занаетчиска дејност. Овој нов закон го дефинира занаетчијата како секое физичко лице кое е регистрирано во Регистарот на занаетчии. Информации кои се собираат во Регистарот на занаетчии се :

-Име, татково име, презиме и адреса на живеење;

-Матичен број на лицето;

-Активности кои се превземаат и шифри на тие активности во согласност со НАЦЕ;

-Име на компанијата, кратко име на компанијата (ако е возможно), локација и адреса на просториите.

Затварањето на дејноста на занаетчијата може да се изврши само ако (според она што е наведено во Законот):

-Занаетчијата биде вработен во друга компанија, ако истиот се пензионира или започне со друга деловна активност;

-Ако занаетчијата отиде во затвор повеќе од 6 месеци;

-Во случај на смрт на занаетчијата;

-Други ситуации утврдени со Законот.

Табела 8-2 Број на занаетчии во 2015 година по општини

БРОЈ НА ЗАНАЕТЧИИ ВО 2015 ГОДИНА	
Општина	
АЕРОДРОМ	63
БЕРОВО	4
БИТОЛА	14
БОГДАНЦИ	3
БОГОВИЊЕ	7
БОСИЛОВО	2
БРВЕНИЦА	7
БУТЕЛ	38
ВАЛАНДОВО	15
ВАСИЛЕВО	3
ВЕЛЕС	82
ВИНИЦА	29
ВРАПЧИШТЕ	19
ГАЗИ БАБА	65
ГЕВГЕЛИЈА	27
ГОСТИВАР	172
ГРАДСКО	2
ДЕБАР	22
ДЕЛЧЕВО	1
ДЕМИР КАПИЈА	2
ДОЈРАН	1
ЃОРЧЕ ПЕТРОВ	40
ЖЕЛИНО	2
ЗРНОВЦИ	4
ИЛИНДЕН	9
ЈЕГУНОВЦЕ	3
КАВАДАРЦИ	32
КАРПОШ	89
КИСЕЛА ВОДА	83
КИЧЕВО	51
КОЧАНИ	61
КРАТОВО	8
КРИВА ПАЛАНКА	20
КРУШЕВО	1
КУМАНОВО	125
ЛИПКОВО	3

МАВРОВО И РОСТУША	2
МАКЕДОНСКА КАМЕНИЦА	1
НЕГОТИНО	5
НОВО СЕЛО	3
ОХРИД	34
ПЕТРОВЕЦ	2
ПЕХЧЕВО	3
ПЛАСНИЦА	1
ПРИЛЕП	24
ПРОБИШТИП	15
РАДОВИШ	8
РЕСЕН	4
САРАЈ	6
СВЕТИ НИКОЛЕ	9
СОПИШТЕ	3
СТРУГА	19
СТРУМИЦА	64
СТУДЕНИЧАНИ	2
ТЕАРЦЕ	11
ТЕТОВО	146
ЦЕНТАР	162
ЦЕНТАР ЖУПА	3
ЧАИР	93
ЧАШКА	3
ЧЕШИНОВО - ОБЛЕШЕВО	2
ЧУЧЕР - САНДЕВО	4
ШТИП	31
ШУТО ОРИЗАРИ	3

8.3 Трговец поединец

Според Законот за трговските друштва Трговец-поединец е физичко лице кое, во вид на занимање, врши некоја од трговските дејности определени со овој закон. Важно е да се потенцира дека како трговец-поединец може да се јави само физичко лице односно како трговец-поединец може да се запише во трговскиот регистар секое деловно способно физичко лице со постојано место на живеење во Република Македонија.

Како трговец-поединец не може да биде регистрирано физичко лице:

1. над кое е отворена стечајна постапка;

2. за кое, со правосилна одлука на судот, е утврдено дека со умисла предизвикало стечај, поради што доверителите не можеле да ги наплатат своите побарувања додека трае забраната за вршење на дејноста утврдена со одлуката на судот;
3. на кое надлежен орган, врз основа на закон, му забранил да врши некоја од дејностите определени со Законот за трговските друштва, додека трае забраната.

Едно физичко лице запишано како трговец-поединец не може, истовремено, по која било основа, да биде запишано како трговец-поединец под друга фирма.

Трговецот-поединец одговара за своите обврски лично и неограничено со сиот свој имот.

Овој начин на вршење трговска дејност е брз, едноставен, без големи формалности и слично. Со еден збор, многу флексибилен. Но, ограничувањата и слабостите му се побројни: тешко се добиваат екстерни извори на финансирање (кредити од банки или други позајмици); се врзува со доброто здравје и со капацитетот на физичкото лице; тешко се наоѓаат деловни партнери кои немаат увид колкав е имотот на физичкото лице трговец-поединец; и, конечно, трговецот-поединец одговара за своите обврски лично и неограничено со сиот свој имот.

9. МСП Иновации истражување и развој

Фундаментален фактор на компаниите од поновото време е нивната способност за иновацијакај одредени процеси, производи и услуги се со цел создавање на конкурентна предност на пазарот пред другите компании од дадениот сектор која не може да се постигне само преку цената на постоечките производи и услуги, или преку подобрување на нивниот квалитет. Овде примарно значење има брзината со која компанијата воведува нови производи или одредени услуги. Поради тоа што од оваа гледна точка иновациите претставуваат главен двигател во борбата за опстанок и конкурентност на дадена компанија во одреден сектор, нивното навремено воведување е последица на голем дел одвоени финансиски средства на компанијата доделени за истражување и развој, како активност на која се придава особено значење во денешното време на модернизација. Следствено на тоа способноста за иновирање е еден од најважните фактори од кои зависи економската сила на претпријатието. Придобивките кои произлегуваат од иновациите на претпријатието се многубројни и придонесуваат за:

- подобрување на продуктивноста;
- намалување на трошоците;
- обезбедување на конкурентна пазарна позиција;
- зголемување на вредноста на брендот на пртпријатието;
- воспоставување на нови партнерства;
- зголемување на профитот и профитабилноста.

Од друга страна конкурентноста на компаниите во современи услови и се намалува поради одредени причини како што се: зголемениот број на конкуренти на пазарот и појавите на дуплирање па дури и имитирање на веќе постоечките производи. Според ова од витално значење е претпријатијата перманентно да ги иновираат своите производи, услуги и процеси со цел да не заостануваат зад конкуренцијата, која би можела да им ја превземе водечката улога.

Бидејќи Република Македонија се стреми да продолжи со економскиот раст, важно е земјата да ја развие конкурентноста на својот приватен сектор. Поради тоа што нема да може да ја гради својата конкурентност врз основа на ниските трошоци за плати на долг рок, подобрувањето на конкурентноста преку знаење и иновации е од клучно значење. Целта на оваа стратегија е започнување на трансформација на земјата во економија заснована на знаења која со своите иновативни компании и нивната добро обучена работна сила би била конкурентна на меѓународниот пазар. Стратегијата за иновации која е една од делот реформи при Владата на Р.М. ги опфаќа истражувачките институции во контекст на развој на човечките ресурси за иновации и воспоставување на врски со бизнис секторот и пренесување на знаења кон него. Со оваа стратегија подготвена според актуелната состојба на развојот на земјата целта е да се осигура политика за промовирање на иновации која што би била релевантна за даденото развојно ниво. Стратегијата беше подготвена во рамките на Иницијативата за регионална конкурентност, проект спроведен од страна на Инвестициската спогодба на ОЕЦД за Југоисточна Европа со финансиска поддршка од Европската Унија. Со поддршка од ОЕЦД за развој на стратегија за иновации по прегледот на националниот систем за иновации и конференцијата на која на чинителите им беше овозможено да разговараат за тоа кои треба да бидат приоритетите и политиките

на стратегијата за иновации, оваа стратегија беше изготвена заеднички од владини службеници и експерти од ОЕЦД.

Фондот за иновации и технолошки развој има за цел промовирање и поттикнување на иновациска дејност, подобрување на пристапот до финансиски услуги за иновации, развивање на инфраструктура за иновации и технолошки развој и развој на партнерства помеѓу универзитетите, истражувачките центри и приватниот сектор во Република Македонија.

Фондот располага со четири активни програми за подобрување на пристапот до финансиски услуги и тоа :

- Кофинансирани грантови за старт-ап, спи-оф трговски друштва и иновации

Инструментот е наменет за финансирање на ново-основани, микро и мали и средни компании, регистрирани во Република Македонија, а е со цел поттикнување на иновативноста кај компаниите, имплементирање на иновативни решенија и поддршка на компании кои имаат висок потенцијал за раст, како и пренесување на резултатите од научните истражувања во апликативни, односно комерцијални активности преку формирање на спин-оф компании.

Инструментот кофинансирани грантови за старт-ап, спин-оф компании и иновации ќе обезбеди финансирање до максимум 85% од вкупниот буџет за проектот, до максимален износ од 30.000 Евра. Преостанатите 15% од вкупниот буџет за проектот, треба да бидат обезбедени од подносителот на барањето за финансирање. За доделување на средства по основа на овој инструмент може да учествуваат сите компании од сите дејности без ограничување по одделни индустрии. Проектите во рамките на инструментот кофинансирани грантови за старт-ап, спин – оф компании и иновации ќе траат 12 месеци, со можност за продолжување за најмногу 6 месеци.

- Кофинансирани грантови и уловени заеми за комерцијализација на иновации

Инструментот е наменет за финансирање на мали и средни трговски друштва (во понатамошниот текст компании), регистрирани во Република Македонија, а е со цел реализирање и имплементација на иновативни решенија, иновативни процеси и воведување на иновации кај компаниите, како и поддршка на компании кои имаат висок потенцијал за раст. Финансирањето од овој инструмент може да биде во форма на грант или во форма на условен заем, во зависност од големината на барателот. Финансирањето

во форма на условен заем подразбира иницијално доделување на средства на компаниите во форма на заем, со можност доколку компанијата исполни определени услови, дел или целиот износ од заемот да биде конвертиран во грант. Инструментот кофинансирани грантови и условени заеми за комерцијализација на иновации ќе обезбеди финансирање до максимум 70% од вкупниот буџет за проектот, до максимален износ од 100.000 Евра. Преостанатите 30% од вкупниот буџет за проектот, треба да бидат обезбедени од подносителот на барањето за финансирање. Проектите во рамките на инструментот кофинансирани грантови и условени заеми за комерцијализација на иновации ќе траат 24 месеци, со можност за продолжување за 12 месеци.

- Кофинансирани грантови за трансфер на технологии

Инструментот има за цел да ја поттикне имплементацијата на нови иновативни и подобрени технологии и технолошки процеси. Со овој инструмент се очекува да се постигне долгорочен позитивен придонес за развојот на регионалната економија, подобрување на конкурентноста преку технолошки и оперативни унапредувања и обезбедување на нови работни места. Инструментот е наменет за финансирање на програми за воведување на иновативни и напредни технологии во трговски друштва (во понатамошниот текст компании), стопански комори, и здруженија основани во Република Македонија. Програмите за трансфер на технологии се фокусирани на помагање на малите и средни претпријатија (МСП) да ја подобрат нивната продуктивност, да ги зголемат стандардите за квалитет и да воведат процеси за развој на нови производи. Најчесто тие помагаат да се подобрат технолошките можности на постоечките индустрии и компании преку спојување на знаењето што е веќе постоечко на глобално и национално ниво со локалната индустрија. Овие програми исто така им помагаат на компаниите да го разберат значењето на стандарди на меѓународниот пазар и како да ги направат нивните производи компатибилни со меѓународните стандарди. Овој инструмент ќе финансира два типа на активности: 1) поддршка на компаниите во напорите да развијат планови за технолошки напредок и 2) поддршка на организации за развој на програми за трансфер на технологии. Инструментот кофинансирани грантови за трансфер на технологии ќе обезбеди финансирање до максимум 50% од вкупниот буџет за проектот, до максимален износ од 200.000 Евра. Преостанатите 50% од вкупниот буџет за проектот, треба да бидат обезбедени од подносителот на барањето за кофинансирање. За доделување на средства по основа на овој инструмент може да учествуваат сите компании од сите дејности без ограничување по одделни индустрии. Проектите во рамките на инструментот кофинансирани грантови за

трансфер на технологии ќе траат 24 месеци со можност за продолжување за најмногу 12 месеци.

- Техничка помош преку деловно-технолошки акцелератори

Фондот преку техничка помош ќе го поддржи формирањето на деловно-технолошки акцелератори, субјекти за давање инфраструктурна поддршка на иновациската дејност, со цел акцелерација на претприемништвото преку поддршка на физички лица кои сакаат да основаат трговско друштво (во понатамошниот текст компанија), како и веќе основани компании во нивната почетна фаза (кои постојат максимум две години) преку обезбедување на едукативна, логистичка и финансиска помош. Деловно–технолошки акцелератор (во натамошниот текст: акцелератор) е субјект за давање на инфраструктурна поддршка на иновациска дејност чија основна дејност е ставање на располагање деловен простор, административни и технички услуги, менторство и обука, консултантски услуги и тренинг, обезбедување на иницијално финансирање и давање на стручна помош за надминување на организациските и стратешките пречки на компаниите во основање (старт-ап компании) вклучувајќи го периодот на развивање на деловната идеја, па се до основањето и почетното делување на старт-ап компанијата. Периодот на нудење на услугите на акцелераторот не треба да биде подолг од 12 месеци почнувајќи од денот на влегување на ново-основаната компанија или физичко лице во акцелераторот, па се до успешна имплементација на деловната идеја. Акцелераторот освен техничка и логистичка помош обезбедува и финансиска помош, и тоа финансирање за време на фазата на акцелерација (до максимален износ од 50.000 Евра по проект) и можност за понатамошно финансирање (до максимален износ од 200.000 Евра по проект), наменет за најдобрите компании кои успешно ќе поминат низ фазата на акцелерација. Фондот ќе финансира до 75% од вкупниот буџет на проектот. Останатите 25% треба да бидат обезбедени од страна на барателот. Максималниот износ кој ќе биде финансиран од страна на Фондот за поддршка на формирање на Акцелератори изнесува 500.000 евра по формиран акцелератор. Овој износ ќе биде искористен за поставувањето на Акцелераторот, како и за фазата на финансирање, односно финансиската поддршка на акцелерираните компании. За Акцелератор може да поднесат барање и повеќе компании заеднички или здруженија, односно преку формирање на конзорциум, со тоа што задолжително се назначува еден правен субјект за лидер на конзорциумот, кој ќе биде координатор на активностите. Проектите во рамките на инструментот техничка помош преку

формирани акцелератори ќе траат 42 месеци, од кои 6 месеци период за поставување на акцелераторот и период од 3 години за активно водење на истиот.

Од аспект на развојот на индустријата владата на Република Македонија го изработи националниот стратешки документ за зголемување на конкурентноста на македонската индустрија и економијата **“Индустриската политика на Република Македонија 2009-2020”** Тој преставува национален стратешки документ за зголемување на конкурентноста на македонската индустрија и економијата воопшто, преку координирање на политиките за конкурентност во Република Македонија.

Основна цел на документот е зголемување на конкурентноста на домашната индустрија, базирана на знаење, иновации и истражувања кои водат кон раст и развој, создавање стимулативна деловна и инвестициона клима и поддршка на претпријатијата за подобрување на нивните конкурентни способности со стекнување на знаења, нови технологии и пазари. Во рамки на стратешките приоритети на Владата на Република Македонија е определбата за зголемување на економскиот раст и конкурентноста на трајна основа, а креирањето на проактивна интегрирана индустриска политика е една од клучните цели за зголемена конкурентност на корпоративниот сектор. Со имплементацијата на индустриската политика ќе се обезбеди стабилен развој на земјата врз основа на диверсификација и модернизација на економијата со креирање на услови за производство на конкурентни производи, зголемување на вработеноста и пораст на извозот. Во досегашниот период, политиките кои се применуват во Република Македонија содржат елементи на индустриска политика чие основно начело е воспоставување и одржување на еднаков третман на сите деловни субјекти, обезбедување еднакви услови за пазарна конкуренција и поддршка на претпријатијата во зголемување на нивната конкурентност. Во овој контекст, тековната “индустриската политика” на Република Македонија се состои од мерки содржани во други политики, национални стратешки документи, програми и акциони планови кои имаат хоризонтален пристап. Токму хоризонталната димензија на индустриската политика, бара интегрирање и координација во планирањето и спроведувањето на активностите за зголемување на конкурентноста на македонската индустрија. Процесот на приближување на Република Македонија кон Европската унија влијаеше за зголемување на свеста на релевантните институции за потребата и значењето од донесување на стратешки документ за интегрирана проактивна индустриска политика со координација на постојните и идни политики, кои се во функција на зголемување на конкурентноста на македонската индустрија. Индустриска политика на Република

Македонија 2009-2020 е во согласност со индустриската политика на ЕУ која се развива во правец на имплементација на Лисабонската стратегија - зајакнување на индустрискиот сектор и создавање предуслови за раст и развој, базирани на знаење и иновации. Целта на европската индустриска политика е забрзување на прилагодувањето на индустријата кон структурните реформи, охрабрување на иницијативите, развој и соработка помеѓу преземените активности и поттикнување на потенцијалот на индустријата за иновации, истражување и развој на технологии. Обновената индустриска политика во ЕУ ги промовира: истражувањата, креирањето на знаење и дифузијата на технологии. Таа е хоризонтална по природа и упатува на соработка со другите политики за забрзување на пристапот кон пазарот, со охрабрување за создавање на нови фирми и конкуренција, градејќи ја конкурентноста врз основа на иновативност. Република Македонија, како земја кандидат за влез во ЕУ, го следи овој пат со создавање на сопствена современа индустриска политика прилагодена на домашните услови.

Проектот за развивање на индустриска политика во Република Македонија се одвиваше во три фази:

Прва фаза - Бенчмаркинг студија за улогата, креирањето и мерките на индустриската политика, врските со другите политики за ефикасно практично делување и организациона поставеност за имплементација, согласно искуствата и најдобрата пракса во земјите на Европска унија и други земји, со извлекување на применливи сегменти за Република Македонија.

Втора фаза – Студија за мерење на индикатори на конкурентност на македонската индустрија со Секторска анализа на избрани индустриски сектори со која ќе се воспостави систем за мерење и евалуација, кој ќе обезбеди редовен мониторинг на позицијата на македонската индустрија од аспект на меѓународната конкурентност.

Трета фаза – креирање на национален документ Индустриска политика на Република Македонија 2009-2020, како комплексен процес на развивање на проактивна, интегрирана индустриска политика во рамки на Меѓу министерската работна група за индустриска политика, формирана како резултат на неопходност за координација на политиките заради нивната дисперзираност и консултација на пошироко ниво. Процесот за развивање на индустриската политика се водеше во постојан дијалог со бизнис заедницата, стопанските комори, универзитетите, науката и Националниот совет за претприемништво и конкурентност. Предлог Национална индустриска политика на РМ претставува амбициозен

но и остварлив план и политика за остварување на приоритетите на развојот и создавање конкурентна економија која максимално ги афирмира и активира човечките, материјалните и природните потенцијали на Република Македонија и нејзините развојни предности.

Министерството за економија, преку своите постојни програми: Програма за поттикнување на конкурентноста на македонски производи и услуги; Програмата за развој на претприемништво, конкурентност и иновативност на мали и средни претпријатија; и Програма за развој на кластерското здружување; како и преку нови програми и мерки од индустриската политика, активно работи на создавање на поволна клима за работа и поттикнување на развојот и конкурентноста на фирмите и економијата. Програмите се дизајнирани со цел финансиска поддршка на деловните субјекти во создавање на производи и услуги кои ќе ги задоволат строгите критериуми и стандарди за квалитет на странските пазари, како и нивна промоција на разни меѓународни манифестации. Годинава тоа подразбира надоместување на дел од трошоците за: сертификација на *ИСО, ХАЦЦП, СА 8000. За изработка на идејно решение за индустриски дизајн на производ, за поднесување на меѓународна пријава на патент. Учество на конференции, саеми, работилници, бизнис-форуми и други промотивни настани. Како и изработка на промотивни материјали за одредени индустриски гранки.

10.Профитабилност, инвестиции и финансии

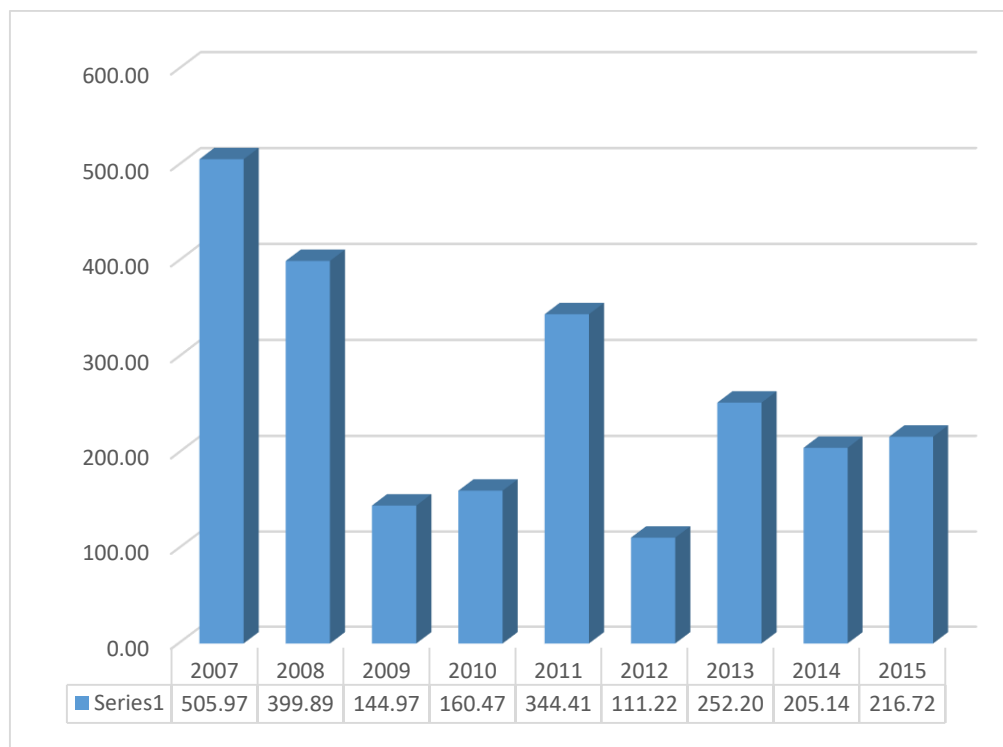
Благодарение на веќе одамна започнатиот процес на глобализација, кој има континуиран карактер, пред се кога се работи за светската економија и глобалните економски текови, истиот придонесе за раст на значењето на странските директни инвестиции на глобалната сцена, а особено за државите во развој. Иако консензус не е постигнат во економската наука, сепак, емпириските истражувања укажуваат на тоа дека странските директни инвестиции се од голема важност, односно играат голема улога во економскиот раст и развој.Странтските директни инвестиции од таа гледна точка, би можеле да се наречат катализатори на растот и развојот на една економија.

Преку овие инвестиии една држава го обезбедува потребниот капитал, современа технологија, пристап до меѓународните пазари, а истите ја зголемуваат продуктивноста, конкурентноста, создаваат современ менаџмент.Странтските директни инвестиции често доаѓаат и со свои тимови на стручни лица – најчесто во сферата на менаџментот, како и другите раководни позиции.Заради тоа повеќето држави се трудат да направат политика

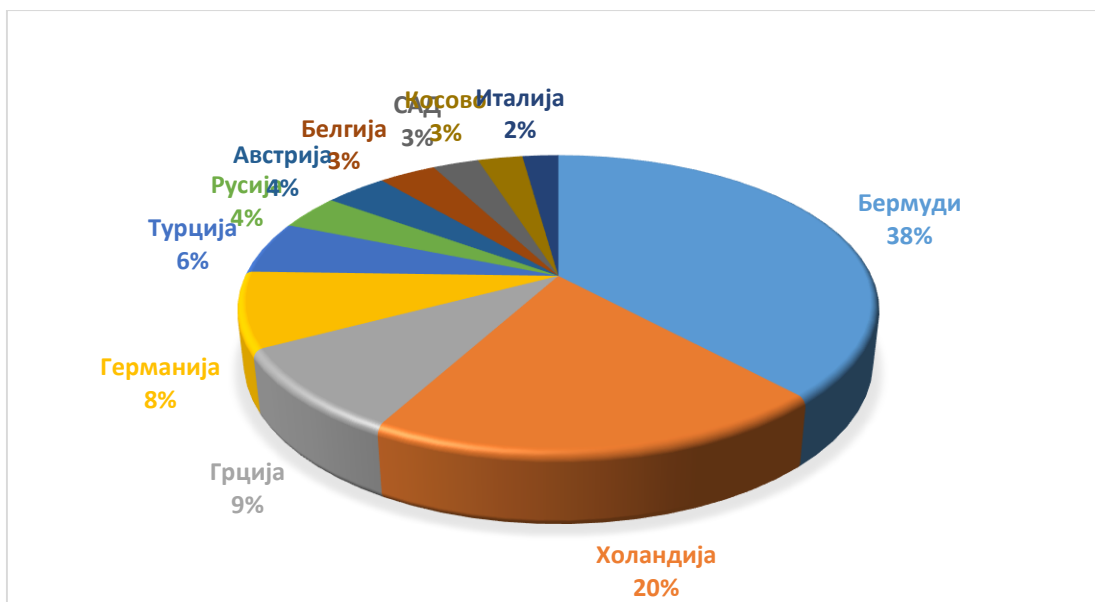
за тоа како да ги привлечат и задржат инвестициите од овој вид. Од овие причини и во Република Македонија од осамостојувањето до денес се развива политика за привлекување на СДИ, нудејќи посебни повластици за странските инвеститори. Со политиката за привлекување на СДИ треба да се усогласат националните интереси со деловните интереси и стратегии на странските инвеститори, пред се преку создавање на поволна инвестициска клима. За таа цел е неопходно постојано надградување на макроекономската политика, создавање на институционални основи и спроведување на соодветна фискална, монетарна, социјална и надворешно-трговска политика. Зголемувањето на странските директни инвестиции, како и зголемувањето на економскиот раст и конкурентноста на трајна основа, повисока стапка на вработеност, пораст на животниот стандард и квалитетот на живеење се едни од стратегиските приоритети и главните цели на Владата на Република Македонија. Како и што беше наведено во нејзината Програма за Јавни Инвестиции, стратешка нејзина цел е привлекувањето на СДИ при што наведено е дека освен тоа што странските инвеститори ќе добијат ист третман како домашните, правната сигурност на инвеститорите ќе биде особена грижа на Владата на Р.М. За правилно конципирање на стратегија за привлекување на СДИ неопходно е постојано следење на состојбите со меѓународното движење на капиталот на светско, а особено на регионално ниво и преку постојана анализа да се отстрануваат ограничувањата и зголемуваат можностите за привлекување на СДИ.

Во Република Македонија досега се основани 15 технолошки индустриски развојни зони зони и тоа Скопје1, Скопје2, Скопје3, Штип, Тетово, Струга, Прилеп, Кичево, Гевгелија, Радовиш, Берово, Делчево, Винаца, Струмица, и Ранковце.

Графикон 10-1 Странски директни инвестиции по години во милиони евра

Графикон 10-2 Процентуална распределба на СДИ

Најголеми и најзначајни странски инвеститори и корисници на слободните зони како и во претходните години така и во 2015 се:

Џонсон Контролс, Џонсон Мети, Корпорација Леар, Ки Сејфти Системс, Ван Хол, Костал, Одв Електрик, Кемет, Вистеон Корпорејшн, Гентерм, Кап-Кон Аутомотив Технолоџис, Диатек, Техникал Текстајлс, Витило Групација, Кондево, Акомпласт, Делфај, Гес

Во очекување на нова програма постоечката програмата за јавни инвестиции во Република Македонија која што го опфати периодот од 2011-до 2013 беше подготвена согласно на Програмата за работа на Владата на Република Македонија. Почнувајќи од 1995 година, во Министерството за финансии е оформена база на податоци за инвестициони проекти од јавната инфраструктура на Република Македонија, врз основа на податоци што се доставуваат од надлежните министерства и кои постојано се иновираат. При подготвувањето на Програмата се имаше предвид дека преземените активности за интензивирање на реформските процеси во земјата, а особено трансформационите процеси во јавниот сектор бараат да се пристапи кон примена на адекватна методологија во спроведувањето на планирањето на јавните инвестиции и следење на нивната реализација, за што Светската банка и Европската унија преку Програмата PHARE обезбедија соодветна техничка поддршка на Владата на Република Македонија. При подготвувањето на Програмата се имаа предвид секторските развојни политики и приоритетните инфраструктурни проекти кои се содржани во Програмата за работа на Владата на Република Македонија за периодот 2008 - 2012 година. Со Програмата 2011-2013 придонесот на Владата во спроведувањето на стратегијата за јавни инвестиции ќе биде изразен, пред се, преку организирање, поддржување, регулирање, промовирање и поттикнување на развојните активности во доменот на јавниот сектор. Поддршката на динамизирањето на инвестициите се наметнува со својата приоритетност, поради потребата од надминување на состојбите на недоволна развиеност и незаокруженост на инфраструктурата, како и релативно техничко- технолошката застареност и ниска ефикасност на капацитетите. Развојната политика на Владата на Република Македонија за инвестирање во јавната инфраструктура на земјата на среден рок и подолгорочно се базира на динамична инвестициона активност која, се очекува, да резултира со оптимализација на користењето на постојните капацитети, реконструкција и модернизација на јавната инфраструктура во функција на обезбедување економичност и повисока ефикасност, како и поскоро довршување на започнатите економски оправдани проекти,

имајќи ги предвид опциите на помали трошоци. Тежината на проблемите со кои се соочува земјата и длабочината на зафатите кои треба да се реализираат, во услови на недостаток на сопствени средства и лимитирани можности за задолжување на земјата во странство, бараат поинтензивно ангажирање на странски капитал, пред се, со директни инвестиции, заеднички вложувања, концесии, јавно приватно партнерство, донаторства, како и селективно задолжување во странство во согласност со Среднорочната стратегија за управување со јавен долг. За оваа цел е основана Агенција за странски инвестиции. Приодот кон активностите за подготовка на оваа Програма се базира на соодветна методологија за селекција на проекти и ефикасен мониторинг на реализацијата на Програмата, како и на постигнување на конзистентност на првата година на Програмата, со капиталните расходи од Буџетот на државата, за истата година. При изготвувањето на Програмата за јавни инвестиции во Република Македонија 2011-2013, при одредувањето на приоритетните потреби се имаат предвид секторските развојни политики и приоритетните инфраструктурни проекти содржани во Програмата за работа на Владата на Р. Македонија за периодот 2008-2012 година, расположивата проектна документација и реалните можности за обезбедување на средства за капитални инвестиции од: (1) Буџетот на државата; (2) фондовите; (3) сопствени средства на инвеститорите; (4) домашни банки (5) донации; (6) странски кредити, во согласност со Среднорочната стратегија за управување со јавен долг. Во наредните години се очекува и постепено користење на средства од предпристапните фондови на Европската унија. Во Програмата за јавни инвестиции во Република Македонија 2011-2013, се вклучени, пред се, капитални инвестициони проекти кои согласно со искажаните приоритетни потреби на одделните министерства се од значаен придонес за развојот на секторот и имаат соодветно изготвена инвестиционо-техничка документација. За инвестиционите проекти што се во тек на реализација, е извршено ревидирање на податоците, согласно со остварените досегашни активности и претпоставените можности за натамошна реализација. Програмата за јавни инвестиции содржи 78 тековни инвестициони проекти. Вкупните трошоци за овие проекти се ценат на 2 290,09 милиони евра². Дел од средствата, во износ од 503,44 милиони евра, се реализирани до крајот на 2010 година. Реализацијата на одреден обем на инвестициони активности, со вредност од 291,98 милиони евра, се планира по 2013 година. Со тоа, во периодот 2011-2013 година се предвидува дека ќе се реализираат 1 479,49 милиони евра, односно само во 2011 година 543,79 милиони евра. Од вкупно предвидените средства со Програмата за периодот 2011-2013 година, за развој на стопанската инфраструктура ќе

бидат насочени 648,26 милиони евра или 43,8%, а за развој на нестопанската инфраструктура 831,42 милиони евра, или 56,2% од вкупните средства.

Користена литература

Државен завод за статистика (2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009 2010, 2011, 2012, 2013 и 2014, 2015)

Народна Банка на Република Македонија (2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009 2010, 2011, 2012, 2013, 2014 и 2015) Скопје.

Македонска банка за поддршка на развојот (2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009 2010, 2011 2012, 2013, 2014 и 2015)

Годишен Извештај 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009 2010, 2011, 2012, 2013 и 2014 Скопје

Министерство за економија (2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009 2010, 2011, 2012, 2013, 2014 и 2015)

Серијана законодавна документација кои се однесуваат на претпријатијата, Скопје

Министерство за финансии на Република Македонија (2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009 2010, 2011, 2012, 2013, 2014 и 2015) Скопје.

Опсерваторија за МСП во Македонија (2002, 2003, 2004, 2005, 2007, 2008. 2009, 2013 и 2014) .

Централен регистар (2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008 2009, 2010, 2012, 2013, 2014 и 2015),

База на податоци за домашни сметки и правни лица 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009 2010, 2011, 2012, 2013, 2014 и 2015 Скопје.

Европска Повелба за мали и средни претпријатија (2003, 2004, 2005, 2006, 2008 и 2009), Национален извештај (2003, 2004, 2005, 2006, 2008 и 2009) Скопје.

Европска Комисија, Извештај за имплементација на Европската Повелба за мали и средни претпријатија во земјите од западен Балкан, Брисел

Заводзаплатенпромет (2000), База на податоци за мали и средни претпријатија 1999, Скопје.

Законзасметководство (СлужбенвесникнаРМбр. 42/93, 48/93, 6/95, УставенСудбр. 247/95, 248/95, 271/95, 304/95, 3/96, 32/98, 39/99 и 70/01)

Законзатрговскипретпријатија (СлужбенвесникнаРМбр. 28/96
АмандманиобјавенивоСлужбенвесникбр. 7/97, 21/98, 37/98, 63/98, 39/99, 81/99, 37/00, 31/01, 06/02 и 61/02)

Институтзапретприемништвоираководењесомалбизнис (декември 2000), Slovene Entrepreneurship Observatory 2000, Марибор

Канцеларијазазаштитанаинтелектуалниправа (2000), Студија на податоци од анкетата на терен 571 претпријатие во Република Македонија во врска со активностите на проектот за формирање центар за технолошко набљудување, Скопје.

ОпсерваторијанаЕвропскитеМСПбр. 2 (2002), МСП во Европа, вклучувајќи и првичен осврт на кандидатите земји за членство во ЕУ, Луксембург.

OECD Конференцијанаминистерстватазамалиисреднипретпријатија (2004), МСП статистика: кон посистематски статистички мерења на однесувањето на МСП, Истанбул.

OECD - EBRD (септември 2003), Југоисточеневропскирегион - Регионална оцена на политиката за претпријатија, OECD, Париз.

OECD - EBRD (октомври 2003), Р. Македонија - Регионална оцена на политиката за претпријатија, OECD, Париз.

Пендев, D. et al. Малите претпријатија во развојот на стопанството на Република Македонија (2002), ЕкономскиИнститут, Astra Art, Скопје.

РускиистраженцентарзаМСП, Руски Извештај за Опсерваторијата на МСП, Москва.

SEED (,

Побарувачката на услуги за развој на бизнисот на малите и средни претпријатија во Македонија, Скопје.

Thuss, Holger J., Улогата на МСП во вкупната економија. 7-ми Форум на експерти во Македонија, Скопје.

ФИАС (2003), Административни процедури за бизнис во Македонија, Скопје.

Фондација за развој на претпријатијата во Македонија (2002),

Активности за мали и средни претпријатија во Македонија, Скопје.

Dallago, B. (2003), Важноста на малите и средни претпријатија за економиите во транзиција, Публикација на ОН.